

АВАНГАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

А В А Н Г А Р Д V A N G U A R D

журнал для молоді.
Офіційний пресовий орган
Центральної Управи
Спілки Української Молоді.
Виходить щоквартально.

quarterly
Official organ of
The Central Committee,
The Ukrainian Youth Association
(in exile).

Редакційна Колегія: мгр. ГАНОВСЬКИЙ Є., ДЕРЕМЕНДА Я.,
мгр. КОВАЛЬ О., КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ І. (головний редактор),
мгр. МИКУЛА В., інж. ОЛЕСЬКІВ В., проф. САГАН З., д-р Б.
СТЕБЕЛЬСЬКИЙ.

Редакційне листування і матеріали надсилати на адресу:
«Авангард», 49, Linden Gardens, Notting Hill Gate, London, W.2.,
England

Адреса Адміністрації: "Avantgard," 72 Bld Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique

АДРЕСИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І КРАЄВИХ УПРАВ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

та представників «Авангарду»:

Union de la Jeunesse Ukrainienne
(Центр. і Краєва Управи)
72, Bld. Charlemagne,
Bruxelles IV., Belgique.

Ukrainischer Jugendverein,
Zeppelin Str. 67,
München 8,
Germany

Ukrainian American Youth
Association, Inc.,
P.O. Box 211, Cooper Station,
New York 3, N.Y.
U.S.A.

Union des Ukrainiens
(Section de la Jeunesse),
26 rue de Montholon,
Paris 9e, France.

Ukrainian Youth Association,
140 Bathurst Street,
Toronto, Ont.,
Canada.

Mr. A. Halimurka (SUM),
Lager Parsch, Bar. 9, Z. 23.,
Salzburg,
Austria

Ukrainian Youth Association,
49 Linden Gardens,
Notting Hill Gate,
London, W.2., Gr. Britain.

Sr. Jose Pawlyschyn (SUM)
Catia Aita Vista
Calle la Colina N-42
Caracas, Venezuela

(Інші адреси на 3-ій стор. обклад.)

Ціна цього примірника: ЗДА і Канада — 50 ц., Британія — 3 ш.,
Австралія — 5 ш., Франція — 200 ф. фр., Бельгія — 20 б. фр.,
Німеччина — 1.30 н.м. В інших країнах — рівновартість 50 ам. ц.

Фото на 1. стор. обкладинки: учасники табору «Юнацька Січ»
в Англії під час вільноручних вправ. (Фото О. Ленківська)

АВАНґАРД

ЖУРНАЛ ДЛЯ МОЛОДІ

(Наука, знання, література,
суспільно-політична думка)

ІЗ ЗМІСТУ:

— Людина Символ	2
І. К.: Чини, що чекають свого завершення	5
О. Коваль: Бути чи не бути	7
О. д-р Б. Курилас: В пориві до високого	11
А. Микулин: Експлуатація української молоді в ССРСР	14
Проф. Г. Ващенко: Освіта і виховання молоді в ССРСР	19
Оля Ільчишин: Родинні обов'язки і праця в СУМ-і	23
Проф. П. Савчук: Історична постать Мазепа	25
Віра Річ: Річниця	29
Проф. Г. Ващенко: Родинне виховання дітей	30
З життя і праці СУМ-у:	
Дописи та ілюстрації	33-45
Є. Рен: Ентузіазм	46
В. Косик: Китайський союз молоді	48
П. Кізко: Голод в Україні	53
Й. Позичанюк: Зелений шум. В житах	54
С. Наумович: Що читати?	56
В. О-ів: Термоядерна реакція	58
А. М.: Чудеса феритів	60
Б. К.: Розкопи в Літурнум	63

Рік XIII

Ч: 3 (53)

Канадсько-Український Бібліотечний Центр

Канадське Товариство Приятелів України

ЛЮДИНА СИМВОЛ

Всю українську спільноту на чужині сколихнула болюча вістка про те, що з руки ворога згинув у Мюнхені, 15 жовтня 1959 р., Голова Проводу ЗЧ ОУН сл. п.

Степан БАНДЕРА.

Не стало між живими Того, хто очолив в найновіші часи нашої історії визвольну боротьбу українського народу проти всіх окупантів, і з якого ім'ям зв'язана вся нова героїчна епоха української нації на шляху до своєї державности.

Степан БАНДЕРА народився 1 січня 1909 р. в селі Угринові Старому, Калуського повіту в західніх областях України. Матуру склав в 1927 році, а в 1933 закінчив Львівську політехніку. Від 14 року життя бере активну участь в молодечій організації Пласт. В 1927 р. стає членом Української Військової Організації.

Вже з часів своєї ранньої молодости, будучи ще на гімназійній лавці, підготовляв себе Степан до тієї ролі, яку Йому згодом довелося сповнити. Він знав, що в підпільній боротьбі навіть найбільша законспірованість не може оберекти від ударів, тому щоденно заправлявся і гартував своє тіло вправами аж до болю, а при тому ставив свій характер, виробляючи сильну волю, самопосвяту аж до самовідречення і безприкладну обов'язковість. Докладні студії подій і боротьби Визвольних змагань 1917-20 років виробили в ньому критичний погляд на методи і засяг тієї боротьби та визначили суть тієї боротьби в умовах окупації.

В 1929 р. стає членом ОУН. В 1931 році входить в склад Краєвої Екзекутиви ОУН, а від кінця 1932 року заступає краєвого Провідника ОУН на ЗУЗ і рівночасно Краєвого Коменданта УВО.

Рішенням Проводу Українських Націоналістів перебирає в половині 1933 року пост Краєвого Провідника

сл. п. Степан БАНДЕРА

ОУН на ЗУЗ і стає членом Проводу ОУН. На тому пості залишається до часу свого ув'язнення поляками в червні 1934 року. Варшавський суд засудив його в січні 1934 року на кару смерти, яку пізніше було замінено на до-смертне ув'язнення. В літі 1936 року другий судовий процес у Львові злучив кілька присудів в один присуд на досмертну тюрму. В польських тюрмах перебував сл. п. С. Бандера до часу розвалу Польщі.

Не відстрашили Його ні тортури, ні смертний присуд у Варшаві та Львові, ні кількالكітне важке ув'язнення. Він зі ще більшою енергією і послідовністю організував боротьбу з московсько-большевицьким окупантом після свого звільнення з польської тюрми.

Опинившись наприкінці 1939 року на терені окупованому німцями, продовжує вести активну діяльність на підбольшевицьких землях України з-за кордону. В 1940 році на II Великому Зборі його вибирають Головою Проводу ОУН і він веде інтенсивну підготовку до організування революційно-підпільної боротьби на окупованих большевиками землях, яка доводить до проголошення, з вибухом війни, акту відновлення української самостійної державности у Львові, 30 червня 1941 року.

Коли вимогу німців розв'язати Державне Правління Провідник ОУН відкинув, Гештапо арештує його і засилає до концтабору Саксенгаузен. Там він перебуває аж до кінця 1944 року. Коли Україна була знову окупована большевиками, гітлерівці звільняють його з деякими іншими провідними членами ОУН, намагаючись, без успіху, притягнути Організацію до співпраці.

Після закінчення II світової війни Бандера був обраний Головою ЗЧ ОУН, потім Головою Бюра ОУН і з того часу до своєї смерти залишається на пості Провідника ОУН.

Перестало битись серце полум'яного українського Патріота, великого державного Мужа, незламного Борця за ідеали української нації. Мало є таких людей на світі, які ще за життя перетворюються в символ. Степан Бандера за свого життя став таким символом для українського народу, бо все, що носило зв'язок з визвольною боротьбою останніх часів, було припечатане Його іменем. Навіть ворог не міг закрити Його імени, щоб відтак таврувати ним все, що мало зв'язок з визвольною боротьбою України. З ім'ям Бандери йшли в бій відділи УПА, велась уся підпільно-революційна боротьба, йшли на шибениці, в тюрми і на заслання десятки тисяч найкращих синів і дочок України.

Будувати на власних силах і говорити з іншими як рівний з рівним — було в нього життєвим принципом, від якого ніколи не відступав.

Ворогові вдалося врешті вбити сл. п. Бандеру, але Його ідея безкомпромісового змагу за УССД житиме вічно в серцях українців.

В. Й. П.

Чини, що чекають свого завершення

(і.к.) В цьому році український народ відзначас дві давно-минулі, але великі своїм значенням події, які, ніби морські маяки, своїм яскравим світлом прошивають тьму нашої національної неволі і ще на довгі роки залишаться єдиноправильними дороговказами для послідуєчих поколінь українського народу. Коли це пишемо, то думаємо про 300-річчя перемоги не стільки, може, української зброї (бо зброя сама не воєє) як українського духу над Московією під Конотопом і про 250-річчя того, що ми популярно називаємо «Мазепинством» (автор цих рядків є великим ворогом того, щоб всенациональні ідеї і боротьбу за їх утвердження зв'язувати з прізвищем однієї людини).

Під Конотопом українські війська показали, що наш постійний ворог — Московія — не є непереможний. Той бій показав, що, маючи відповідний провід і чітку визвольну ідею, якою може бути тільки національна державницька ідея, а ніякі підмінки соціалізмів чи інтернаціоналізмів, український народ був здібний і завжди може знову скинути із себе вороже ярмо поневолення. Перемога українського війська під проводом гетьмана Івана Виговського під Конотопом стала тим ліком, яким ми завжди можемо і повинні лікувати наш летаргі, апатію, в які нашу націю чужі, а ще більше свої слабодухи бажали б загіпнотизувати мітом непереможности Москви, сугестіями в сенсі злочинного «не тратьте, куме, сили, спускайтеся на дно».

Доба Мазепи, особливо її остання, хоч і трагічно закінчена, фаза знаменувалася живучістю якраз того духу українського народу, що давав йому силу й уміння вийти переможцем під Конотопом. Ієрархія понять тієї нашої доби, провідною думкою якої було «Геть від Москви!», потерпіла болючу і відчутну аж до нині поразку тому, що за 50 років після зломання Переяславського договору з Хмельницьким москалям вдалося підховати в Україні гадюче кубло зрадників і запроданців так само, як це вони роблять по традиції й тепер.

В Україні не відзначали відкрито наших великих історичних подій. Про перемогу і навіть самий факт бою під Конотопом ворог взагалі не дозволяє згадувати в Україні, а про Мазепу можна, — якщо тільки в негативному значенні, у відповідності до царської анатемі, яку скрупулярно шанують нинішні безвірні спадкоємці московського імперіялізму. Робиться це в той час, коли Московщина сама згадує з найбільшою пошаною — і змушує до цього й Україну — одного з найбільших катів України і «хранітелів» неподільності московської імперії, кривавого Петра I.

Така є дійсність московського «інтернаціоналізму» і «дружби народів»!

І власне ця дійсність, в якій силою примушено жити наш рідний нарід на своїй власній землі, зобов'язує його дітей на чужині, а особливо його молодь, — до великих діл. Коли наш нарід має нині замкнені уста і не може нічого голосно сказати в своїй обороні, то тим голоснішим і тим могутнішим мусить стати голос і тим ефективніші повинні стати діла українців на чужині.

Члени Спілки Української Молоді брали активну участь в підготовуванні й переведенні урочистих зібрань українців у країнах їхнього поселення для відзначення цих світлих роковин. Багато вже було сказано і написано про них. Але цього було б цілком замало, якщо ми хочемо і думаємо виконати наш національний і синівський обов'язок перед Батьківщиною!

Ці роковини вимагають від нас не звичайної формальности, а чогось більшого. В першу чергу, ми мусимо в ці дні відновити в наших серцях почуття величі нашої нації. Ми мусимо воскресити в наших душах подекуди приспану вже любов до нашої Батьківщини. А якщо зробимо ці дві речі, то все інше буде нам легше робити.

Великій напрузі сил і волі борців з-перед 300-літ українська молодь нині мусить хоч якоюсь мірою дорівняти своєю жертвенною і самовіддаючою працею — кожний на своєму пості — для однієї і незмінної мети — національного визволення. «Могутній дух Мазепи», як співається в пісні, повинен ожити незгасаючим вогнем у серці кожної молоді української людини і насажувати нас до дійсно великих діл і до блискучих перемог у приватному і національному житті.

Нам залишено у спадку великі чини, які очікують свого завершення. Честь нашої нації вимагає, щоб їх найшвидше завершити. Докажімо, що наше покоління гідне цього великого діла!

БУТИ, ЧИ НЕ БУТИ

О. КОВАЛЬ

Голова ЦУ СУМ-у

Проблема виховання української молоді на еміграції є вже поставлена на порядок денний в нашому суспільному житті, поскільки майже вся наша преса присвячує в більшій, чи меншій мірі свої сторінки для її висвітлення і шукання належних розв'язок. Хтось навіть сказав, що саме поставлення проблеми є вже частиною її розв'язки. Справа в тому, що не всі, хто ставить проблему виховання української молоді в умовах еміграції, бачать її в усіх можливих аспектах і з усіма їй властивими елементами, а тим самим розв'язка поставленої проблеми може бути тільки частинна, або і невластива.

І так дехто порушує питання денационалізації, що приймає подекуди загрозливі форми, то знову питання охорони нашої молоді перед впливом морально низького середовища чужої молоді, чи окремі питання, зв'язані з українознавчим доповнюючим шкільництвом, чи навіть питання виховних засобів у наших молодечих організаціях тощо. Все це дуже добре і вимовно свідчить про постійні турботи нашої громадськості і проводів різних організацій справою виховання.

Ми, однак, маємо право ставити собі запитання, чи це вистачальне і чи воно дає бажані наслідки, тобто чи розв'язка проблеми виховання української молоді на еміграції є на добрій дорозі. Щоб відповісти на це питання, ми мусимо насамперед з'ясувати собі, яку мету, або який виховний ідеал має бути досягнутий нашою виховною працею. Поставлене так питання і відповідь на нього дадуть ключ до розв'язки всіх інших питань, бо вони всі є складовими частинами однієї проблеми і похідними головного питання — питання виховного ідеалу.

Знаємо, що знайдуться скептики і «реалісти», що скажуть — «марні надії, еміграція призначена на повну асиміляцію і зникнення з лиця землі, бо вона є явищем ненормальним і властивим одному поколінню». Звідси випливають і всі наслідки прискіреної денаціоналізації дітей. Цьому сприяють передовсім самі родичі і їхні знайомі, котрі в розмовах, яким прислухуються діти, та в поведінці виявляють свою слабкість і брак національного гарту і свідомости та релігійного прив'язання. Коли до того нема відповідної українознавчої школи та молодечої виховної організації, діти таких батьків є безперечними кандидатами на відступників від рідного пня, а то й ненависників до всього, що українське.

Коли ж йдеться про виховний ідеал для української молоді в умовинах еміграції, то він мусить відзначатися незвичайною чіткістю своїх складових елементів і силою свого промінювання, що відповідали б молодечим поривам і були б тим магнетом, що за всяких умов тримав би своїх adeptів прив'язаних до себе. У відповідь скептикам і «реалістам» треба протиставити тип американських, канадійських чи інших лояльних громадян з душею жида, грека, ірландця, вірменина, чи француза, які всупереч довговікового перебування поза межами країн, з яких вийшли, залишилися рівночасно патріотами Ізраїлю, Греції, Ірландії, Вірменії, чи Франції. Може нам сказати також щось приклад німців, які жили колоністами в Україні і протягом століть зберігали свою національно-етнічну окремішність, або вірменів, які мали свої святині в більших містах України, зберігаючи свої питоменні властивості. Коли ж взяти вклад згаданих еміграційних етнічних груп у боротьбу, будову, чи розбудову країн, з яких вони вийшли, то тоді щойно можна побачити і зрозуміти ролю, яку вони відіграли в житті їхніх народів. Їхній приклад повинен нам допомагати в оформленні нашого виховного ідеалу на еміграції.

Може дехто запитати чому йде мова про український виховний ідеал **на еміграції**, а не виховний ідеал взагалі. На це питання мусимо відповісти, що підкресленням «еміграційного» складника виховного ідеалу ми в дечому відходимо від традиційно прийнятого українського виховного ідеалу, який базується на плеканні християнсько-лицарських чеснот і заправи до безпосередньої боротьби з ворогом окупантом. Тут на еміграції до плекання зга-

даних чеснот і гарту до боротьби приходять ще один додатковий складник, зумовлений побутом поза межами Батьківщини. Він полягає в тому, що член української еміграційної спільноти має себе вважати **допоміжним чинником** у боротьбі українського народу за державність і незалежність. Цей компонент виховного ідеалу підкаже молодій людині, що, засвоївши собі загальний українських виховний ідеал, вона має знайти собі таке місце серед суспільства країни свого побуту, яке забезпечить їй якнайкращу позицію, з якої та людина зможе найбільше причинитись для справи України. Ця обставина подиктує вибір звання, вона дасть стимул до науки і змагання за кращі осяги та утвердить молоду людину в вартостях її етнічно-національної приналежності та оформленої власної особовості. Для того, щоб виконати ролю української політичної еміграції по відношенні до України, нам замало буде тільки проіснувати і заманіфестувати наші стремління в той, чи інший спосіб перед чужим світом, ми мусимо докласти максимум зусиль, щоб дати розвиток нашій культурі, мистецтву і науці, забезпечувати постійно зовнішню пропаганду та дипломатичну акцію, а передовсім охопити національним вихованням найширші кола української молоді. Невиконання саме цього завдання призвело б до перекреслення всієї праці дотеперішньої ще активної української генерації на чужині з тієї простої причини, що не було б кому її продовжувати. І тому саме **відтинок виховання** мусить прийти на **перше місце** між усіма іншими завданнями української еміграції.

Бути, чи не бути українській молоді на еміграції **українською**, це не є парадокс, а складна і небезпечна дійсність. Усвідомлення тієї дійсності веде до ствердження, що на нашу молодь чигає, немов на фронті, багато небезпек. Наша молодь знаходиться під обстрілом чужого — повного денационалізуючих, а то й деморалізуючих наслідків — середовища. Їй на допомогу приходять родичі, українська школа, Церква з рідним обрядом, виховна організація. Але чи зуміють названі чинники прийти зі справжньою допомогою zagrożеній молоді? Ми знаємо, що сили, які впливають в негативному для нас напрямку є виняткової напруги, діють в багато ширшій площині і не позбавлені атракційности. Тим то некорисним силам ми мусимо протиставити наші вартості, що були б потужніші або принаймні рівновартні.

В галузі мистецько-культурних сил, то тут і там ми можемо успішно діяти в потрібному для нас напрямі, поскільки виступи таких високо-мистецьких одиниць, як Капеля бандуристів, або такий імпозантний симфонічний концерт, як його влаштував Осередок СУМ-у в Торонті, чи виступи сумівського хору в Вінніпегу, чи група бандуристів СУМ-у в Дітроїті, духово оркестра СУМ-у в Шікаго і інші, дають молоді потрібну духову поживу і наповняють її гордістю за скарби національної культури. Чим раз краще наладнується також справа видань української літератури, що може мати також свій великий вплив на виховання. Церква і український обряд, там де є священики, українські патріоти, відіграє дуже поважну ролю в напрямі зберігання українства. Український спорт має теж своє місце в процесі боротьби за українськість dorостаючої молоді.

В безпосередньому вихованні нашого dorосту, крім батьків, вирішальну функцію мають українські школи і виховні організації, якщо їх праця стоїть на належному рівні. Організовані СУМ-ом цьогорічні табори й оселі, через які в цьому році перейшли багато тисяч учасників, є чи не найкращим засобом оборони нашої молоді перед некорисними силами і їх впливами.

Все це, однак, є неvistачальне і ослабе в порівнянні з загальною кількістю підростаючої молоді, української за своїм походженням. Знайти спосіб включення всієї або більшої частини тієї молоді в організовані ряди виховної організації та шкіл українознавства, — ось завдання, яке належало б здійснити.

І тут ми стоїмо перед питанням матеріальних засобів, які, крім доброї волі і численних ідейних виховних кадрів, є необхідні для реалізації цього завдання. Наша теперішня соціально-професійна структура на еміграції та економічний сектор вимагають поважної перебудови, щоб відповісти завданням, які вони виконують в інших національних спільнотах, фінансуючи виховний і інші важливі сектори.

Повне усвідомлення виховного ідеалу, зміцнення мистецько-культурного сектора і виховного середовища та придбання конечно потрібних матеріальних засобів допоможуть нам відповісти позитивно на питання: **»Бути, чи не бути українській молоді на еміграції українською«.**

В пориві до високого

Юний Приятелю!

У цій хвилині, як читаєш мого листа, Друже, немає в безкрайому світі ані одного корабля, поїзду, літака, авта, гелікоптера, що не мав би свого керівника, чи прицілу. Кожен промисловець, фабрикант, художник поклали перед собою ясну мету. Тільки Ти один, юний Брате (Сестро), мав би зрезигнувати з ясноокресленої мети в житті, на яку ввесь час поглядав би, згідно з якою працював би, учився б, думав і говорив? А тому використовуємо час і вишколюймо свій розум відповідно за наміченим пляном.

Розказують, що грек Тимофій вправою довгих літ потрапив так по-мистецьки грати на фригійській флейті, що обов'язково викликав у публіки раз нестримні веселоці, то знову смуток і сльози. Якось покликали його заграги Олександрові Великому. І ось цей незламний вояк під впливом бойового маршу, награного артистом, зривається миттю від піру й починає одягати на себе панцер і каску. Та Тимофій зміняє мелодію й втихомирює вождя. Олександр спокійно повертається до початого бенкету. А знову атлет Полідай ані чути не хотів, ані очима бачити цитри і арфи.

роками вправляв свої м'язи усякого роду герцями, а ближче до Олімпійських ігор потрапив на будьякому шляху здержати важко наладовані вози з кіньми, що гнали в повному розгоні з крутої гори. Не диво, що він чимало разів виграв пешу нагороду на Олімпіадах. Так само Мілон набрав такої вправи в дужанні й бою навкулачки, що ніхто не потрапив його подужати. Ще й наляе оливи на свого круглого щита, стане на нього босоніж і так приймає герць із напасниками. І ніхто не потрапив його зсунути з ховзької поверхні, так начебто була не людина, а оливою прикріплена статуя.

Вже Теофраст написав сотні літ до н. ери, що «час — це найцінніший скарб, яким розпоряджає людина». На жаль, скільки часу ми прогайнуємо, «забиваємо», «переганяємо», без найменшої користи для нас і для других. Так проминає усе життя і людина стає перед жахливою свідомістю, що нічого вартісного за 50 чи 60 літ не зробила. Трагедію такого людського трутня-ледаря для остороги грядучих поколінь схарактеризував великий Шевченко в славній поезії: «Ми-

нають дні, минають ночі», написаній у селі В'юнищах 21. 12. 1845 р.:

»Не дай спати ходячому,
Серцем замирати,
І гнилою колодою
По світу валатись,
А дай жити, серцем жити
І людей любити...
Страшно власти у кайдани,
Умирать в неволі,
А ще гірше — спати, спати
І спати на волі,
І заснути на вік-віки,
І сліду не кинуть.
Ніякого: однаково —
Чи жив, чи загинув!..«

Якщо хочемо навчитись в спокої серця та щасті жити з користю для нас і для других, то найперш мусимо гаразд зрозуміти, що кінець-кінців світ і людство могли б без нас обійтись, що ніхто з нас не є **необхідний**. Людство існувало без нас і далі існуватиме без нас, після нашої смерті і далі маритиме про щастя, добро і красу. Ця аксіома вповні співзвучна з евангельською засадою про безпотрібного слугу. Так і ви, коли зробите все вам наказане, то кажіть: **»Ми слуги нікчемні, бо зробили не те, що повинні зробити були«**. (Лука, 17,10).

Далі, за порадою пані Маргаріти Блейр Джонстон, ми повинні керуватись у всьому трьома засадами: Кожну працю зачинаймо свосчасно. Що маємо зробити сьогодні, робім сьогодні, а не завтра. Що маємо зробити продовж години, не відкладаймо на пополудне. Ми так втомляємось не так роботами, які ми виконуємо свосчасно, як радше відложеними на завтра, чи на пізніше. Чимало малих собою робіт ми могли б виконати в час «вільних хвилин» кожного дня і вечора.

Спеціалісти Вісконсенського університету вираховали, що

людина в загальному тратить три роки життя на всякі «чекання». Саме ці »зайві« чверть-години і години можна без великого труду використати на прегарну працю. Ці ж професори додають до своїх статистик, що на вісім осіб одна тільки потрапить використати ці години »чекання«.

Едісон на початку своєї світлої кар'єри продавав ковбаски на залізниці. Він влаштував собі в багажному вагоні мініятурну лябораторію й у вільних хвилинах робив наукові досліди. Філіпс потрапив зреалізувати багатотомну переписку в вільні хвилини між прийманням сторін. Стівенсон з засади не йшов нікуди без книжки й нотатника в кишені. Найновіша статистика каже, що аж сотня професій заставляє до таких довгих чекань, які можна використати. Але до мистецтва використовувати час належать теж вмілі й потрібні моменти відпочинку. От, для прикладу, в час студій вміти розположити години так, щоб після предметів, які вимагають більшого умового напруження (математика, філософія, фізико-хімічні формулювання) приходили предмети, які самі собою дають більше приємности й задоволення (лектура, історія, література, поезія, мистецтво). Для багатьох потрібна зміна занять, то вони менше втомлюються, згідно ж з староримською мудрістю: варіетас делектат (що різнородне, то миле!). Врешті, багатьом студентам (-кам) можна б порадити, щоб після вечері і короткого проходу чи гутірки, мерщій ішли спати. Зате, щоб навчилися вставати рано о шостій, сьомій годині і вчилися, чи працювали при свіжій, виспаній голові.

Вміти свідомо прийняти якусь зобов'язання, або відмовити

його. Кожний раз, як в тебе просять двох прислуг, які взаємно виключаються, вибирай ту, до якої Ти краще підготований, або якою зробиш більше добра. Ось, як Анна Кемпбел поетично відображує жертви, які мати мусить зробити для добра рідної дитини:

Ти є той океан, куди пли-
[вуть мрії,
Ти озера й хвилі голубії,
І невідомі підсоння, до яких
[тужу,
Перли мого намиста, яких не
[куплю.

»Час досить довгий для тих, хто вмів його використати«, казав Леонардо да Вінчі. Кожна хвилина — це той сирівець, з якого можемо зробити що завгодно. Не журись минулим, не надто мрій про будучину, а тільки лови хвилини й вчись безупину. Фенелон каже, що Господь Бог не дає разом кілька хвилин, а тільки одну по одній. Найбільше лихого в марнуванні часу є розтратство енергії. Ліннєвство заржавлює нерви, відпружує мускули. Квінтій не поклався ввечері в постіль, поки не накреслив собі пляну праці на наступний день.

Тільки люди обтяжені працею будували церкви, школи, університети, академії, держави

Потому, як Ти жививаш вільні хвилини, Друже, пізнаю Твій характер. Зіпсута, непутяща молодь, в більшості погано жививає своїх вечорів, вільних днів, ваканцій. Хочеш йти вперед і зробити щось у житті, то присвячуй свої вечори праці, науці чи мудрому, доброму товариству. Можеш стати корисною, поважною та щасливою людиною, за словами Едварда Еверета, якщо вдосконалюватимеш свої здібності, коли орлиним зором виглядатимеш спроможностей йти вперед, якщо опиратимешся спо-

кусам і цуратимешся поганих розкошів!

В 16-му сторіччі жив у Зах. Європі видатний піонер друкарського діла, француз Крістоф Плантен (1514-1585). Народився в Мон-Люї, біля Туар, але майже увесь свій працьовитий вік прожив у Антверпені. Між іншим цікавився він також слов'янським текстом Біблії (Біблія Острозького). Ось, як уявляє собі цей муж ідеал земського щастя людини:

Щастя на землі.
Чепурною й догідною хатчи-
[ною втішатись,
З городцем у квіток і зелені
[шпалерах,
Коли у вас сім'я, вино і ово-
[чі в тарелях
І вірної дружини тиха ра-
[дість.

Без сварок і довгів, без при-
[страстей і зла
Та без спадкових чвар в од-
[ного внутр сімейства.
Живеш з малого рад, без під-
[лого лакейства,
Приклад всього береш з ви-
[сокого зразка.

Вільно себе ведеш, не надто
[гордопишно
І Богу молишся в спокої і
[прилично,
Пригнуздуюш жагу, її береш
[у крепи.

Духову вільність чтиш й
[разважність невпинну,
Із чотками в руці плекаєш
[свої щепи.
І тихомирно так чекаєш на...
[кончину.

Цей образок мирного, трудоваго життя не сміє затьмарити в Твоїй душі гарячого кипіння в пориві до високого Ідеалу: Думайте про те, що вгорі, не про те, що на землі (Колос. 3,2).

О. Д-р Богдан Курилас, ЧНІ

Експлуатація української молоді в ССРСР

А. МИКУЛИН

Жахливий образ поневолення, визиску і запроторення української молоді за царських часів змальовують нам архівні документи. Сучасні нам московські окупанти України дуже хваляться тим, що ніби, після утвердження в Московщині і в Україні советської влади та соціалістичної системи, українська молодь зазнала «щастя життя» і «радість вільної творчої праці». Щоб обгрунтувати свої вихвалювання, вони навмисне гостро підкреслюють національне поневолення царизмом української нації та історичні обставини кол. царської імперії, порівнюючи їх з «щастям» та «свободою» української молоді, які вона нібито має за теперішньої московсько-советської окупації. Після смерті Сталіна Москва провадить серед української молоді настирливо-вперту і дуже широко масову пропаганду про «розквіт національного життя» в Україні та національну «самостійність» УСССР, як невід'ємної і складової частини ССРСР. (В Конституції УСССР, точка 13, записано, що «Українська Советська Соціалістична Республіка добровільно об'єдналась з іншими рівноправними республіками». За-

питується: як вона може бути невід'ємною частиною ССРСР? Тим більше, що в точці 14 конституції УСССР «зберігає за собою право вийти зі складу ССРСР». «Конституція ССРСР» Державне видавництво юридичної літератури, Москва, 1956, стор. 69-70). Найбільше московська пропаганда намагається перекопати молодь про «великі турботи» ксмпартії і уряду, щоб поліпшити матеріальний та культурний рівень підсоветських народів, а в тому числі й українського. Що ж торкається турбот про молодь, то пропаганда тлумачить, що такими є запровадження шестигодинного, а навіть і чотирьохгодинного робітничого дня для неповнолітніх, реорганізація системи шкільництва, створення шкіл-інтернатів, висування молоді на керівні становища в державному і суспільному житті, доручення їй від партії практичного переведення в життя партійних і урядових постанов і т. д. і т. п. Але найгаласливіше московсько-партійна пропаганда вигукує не про турботи партії, а про «нероззв'язний зв'язок» партії з широкими масами населення, про ентузіазм і захоплення молоді потребою ви-

конання хрущовської семирічки. Для цього ЦК КПСС навіть вигадав спеціальне гасло: «Паргія сказала — потрібно, комсомол відповідає — є!» Для підігнання штучно створюваного захоплення та ентузіазму молоді «розгорненим будівництвом комуністичного суспільства», Москва вперто популяризує «нові» форми праці, т. зв. «комуністичні бригади», обіцяє «романтику комунізму та добровільного переселення» молоді на цілинні землі і на новобудови східної частини ССРСР. Реорганізація шкільництва, безплатна середня освіта в школах, скорочений робітничий день для неповнолітніх, підвищення державного забезпечення для непрацездатних, збільшення відпустки по вагітності для жінок, романтика будівництва комунізму і т. ін., це є для молоді ті хрущовські пряники, якими Москва намагається обдурити і мобілізувати підсоветську молодь «на великі справи».

Ці всі московські пряники, виготовлені в комуністичних пекарнях навмисне для підсоветської молоді, бо вона є головним резервуаром робітничої сили для виконання хрущовської семирічки. Українська молодь в цьому резервуарі посідає найчільніше місце, тому на неї й тисне найсильніше московський окупант України.

Нагородження в 1958 р. комсомолу в Україні орденом Леніна, персональне нагородження медалями та орденами комсомольських наглядців над українською молоддю за дотермінове закінчення будівництва «комсомольських шахт», привласнення молодим працівникам на будовах, в колгоспах і радгоспах в Україні назви «героїв праці», запровадження «дошок пошани» для молодих новаторів і передовиків, вмі-

щення в районних, обласних та центральних газетах переможців в соціалістичному змаганні, грошеві нагороди окремим робітничим бригадам з молоді, вручення перехідних червоних прапорів від громадських та державних організацій за виконання і перевиконання планів праці і т. ін., — це все ті партійно-московські пряники, якими Москва намагається обдурити поневолену соціально і національно українську молодь.

Але всі ці пряники дають москалі разом із канчуками, якими спонукується українську молодь до підвищення видаєності праці.

Романтика запроторення на цілину, «добровільний» виїзд на постійне життя на новобудови Сибіру і Далекого Сходу, оголошення низки промислових будов «ударними комсомольськими», примушування української молоді дякувати компартії за те, що вона «милоливо» дозволила їй працювати шахтарями, металургами, будівниками, металюргами, доярками, челятниками, рільниками і т. д. — це все, як правило, ініціюється московською «старшобратерською» молоддю. Вона перша захоплюється «мудрими постановами» та «непомильною» політикою власної і рідної їй компартії, а московські наглядці в Україні вимагають від української молоді негайно наслідувати приклад «старшого брата». «Добровільне переселення» молоді на цілину перша заініціює московською молоддю в Москві на загальних зборах у 1954 році, які були підготовлені ЦК КСМ. Для участі в цих зборах і одержання наказів було спеціально викликано представників від ЦК комсомолу в Україні. Після цього й розпочалося примусове запроторен-

ня та визиск української молоді за межами рідних земель. Там же, в Москві, згодом були оголошені «ударними комсомольськими» низка новобудов по просторах РСФСР, на які комсомол почав «добровільно» запроторювати українську молодь. Молодь України десятками тисяч спрямовано на копальні, в металургію, на хемічні підприємства, будівництва гідроелектривень, залізниць, шосейних шляхів як в Україні, так і поза її межами. Для здійснення і посилення цього визиску Москва спеціально вигадала комсомольські «путівки». Хоч тепер примусова мобілізація української молоді «Головним управлінням трудових резервів» ніби скасована, але комсомольські «путівки» (мобілізація молоді комсомолом) фактично є продовженням примусового покликання молоді на фізичну працю не за добровільним вибором, а туди, де накаже працювати Москва. Такі підступні методи прянника й канчука застосовує окупант України, які прямують до асиміляції і русифікації поневоленої в СРСР немосковської молоді.

Реорганізуючи шкільництво, Москва негайно розпочала величезний пропагандивний галас про потребу виховувати молодь в комуністичному світогляді, наблизувати школу до комуністичного життя, ще в школі навчити школярів практичних кваліфікацій, привчити їх до фізичної праці, прищепити їм комуністичну мораль і колективізм і т. д. І лише після цього молоді ніби матиме повне право на вищу освіту. Але таке право набувається тільки після того, коли молодь, одержавши кваліфікацію в школі, 2 роки працює фізично в економіці СРСР, складе вступні конкурс-

ні іспити до високої школи та матиме позитивні характеристики від суспільних організацій, які рекомендуватимуть молодь для вступу у високу школу. Таким чином, згідно з новим законом про право на освіту, українська молодь, що визискується в промисловості та сільському господарстві СРСР, для того щоб скласти вступні конкурсні іспити, мусить сполучувати свою фізичну заробіткову працю з самопідготовкою до іспитів. В додаток до цього вона повинна бути активною в суспільно-громадському житті, показувати іншим приклад «комуністичного життя», належати до «комуністичної бригади праці», виконувати та перевиконувати всі пляни і норми виробів.

Факти жахливого визиску

Факти, які тут подаємо про жахливий визиск московським окупантом української молоді, не вигадані, а взяті з офіційних повідомлень московсько-комуністичної преси.

Фізичний визиск українських дітей та ідейно-комуністичне виховання їх стало для Москви тепер дуже важливим фактором. Дитяча праця в Україні за московськими розрахунками мусить компенсувати брак робочої сили, який відчуває тепер Москва в зв'язку із зменшенням приросту населення під час і після другої світової війни. Ідейно-комуністичне виховання українських школярів спрямовується до того, щоб Москва нарешті позбавилася смертельної загрози від української національно-визвольної революції, яка охоплює собою вже всі грошарки українського населення, як також і українську молодь.

Про жахливий визиск української молоді газета «Радянська освіта» повідомляла ще в ч. 33(825) за 1958 рік. На честь 40-річчя жовтневої революції в СРСР, писала завідувача відділом шкільництва ЦК компартії в Україні Колосова, школярі в Україні посадили 25 млн. плодovих і декоративних дерев. Учні V-IX класів Запорізької області в 1957 році виробили в колгоспах близько 2,5 млн. трудоднів, зібрали урожай кукурудзи з 550 га, заготовили 453 тис. яєць водоплавної птиці. Школярі Черкащини виростили в 1957 році 800 тис. кролів, а в 1958 р. виплекали 1,5 млн. штук птиці. На відзначення 40-річчя окупації України Московщиною учні шкіл України виплекали 5 млн. кролів та 10 млн. домашньої птиці. 245 тис. школярів-старшекласників вивчали, за чаканом комсомолу в 1958 р., основи промислового та сільсько-господарського виробництва. За комсомольськими «путівками», після закінчення шкіл, вони були запропорені на фізичну працю до сільського господарства і промисловості як у межах України, так і за її межами. В 1958 році в колгоспах в Україні працювало 4.000 учнівських виробничих бригад, які власною працею обробляли понад 65 тис. га колгоспної землі.

Про потребу визиску і запроторення української шкільної молоді писала і газета «Молодь України» ч. 148 за 1958 рік. «На Україні тепер існує 34 тис. шкіл. Якщо кожна школа виділить від себе для новобудов тільки по 10 випускників, створиться загін в 340 тис. нових переселенців». А ось лист, який має редакція «Шляху Перемоги» (Лист оголошений в ч. 28(229) часопису за 1958 р. «Ми навчання вже закінчили, — пишеться в лис-

ті з поневоленої України, — тепер здаємо екзамени... Нам тепер в школі і поза школою говорять, що після 10-го класу треба 2 роки попрацювати, а потім поступати у вищу школу, а інакше ні. А щоб працювати, треба їхати на Донбас, на будівництво каналу в Сибірі, на інші новобудови, або на підприємства...»

«Робітнича газета» в Україні в ч. 96 за 1958 р. писала: «З 18.300 випускників масових шкіл Харківської області, які закінчили навчання в 1957 р., переважна більшість була спрямована на фізичну працю до підприємств і колгоспів, а також виїхали на новобудови і цілину...»

15. 4. 1958 р. відбувся в Москві 13-й з'їзд комсомолу, на якому кол. секретар ЦК КСМ Шелепін (тепер міністр державної безпеки СРСР) заявив, що понад 250 тис. молоді України комсомолу послав на найтяжчу фізичну працю під землю в копальні Донбасу, Львівсько-Волинського басейну, на Криворіжчину, на Алтай, Урал, Сибір, Воркуту, Колиму.

На 18 з'їзді комсомолу в Україні, який відбувся в лютому 1958 р., секретар ЦК КСМ в Україні Дрозденко офіційно заявив, що за вказівками комсомолу на промислових підприємствах, будовах та транспорті України працювало в 1958 р. понад 2 млн. молоді. Це переважно та молодь, яка після закінчення семирічок та десятирічок була спрямована комсомолом до праці. В 1957 році, як говорив Дрозденко, «виконуючи вказівки партії», під землю в копальні Донбасу було загнано на найтяжчу працю 110 тис. молоді, а крім того 30 тис. на будову 37-ми нових шахт. На цілину до Сибіру і Казахстану «добровільно» виїхало лише комсомоль-

ців 80 тис. (В московських газетах за 1957 р. подавалося, що на цілину було запропорено 180 тис. української молоді). Свинаями, доярками, телятниками, гноярами та поросятниками в 1958 р. працювало 170 тис. юнаків та дівчат України. На з'їзді було ухвалено чергове звернення ЦК комсомолу до української молоді, зокрема до дівчат, «добровільно» ї далі запроторюватися на цілину, щоб створювати там родинне життя, окреме ж звернення було спрямоване до українських юнаків про «добровільний» гйїзд на новобудови РСФСР.

Виконуючи постанови 18-го з'їзду комсомолу в Україні, ЦК КСМУ та його низові установи протягом 1958 року та першої половини 1959 р. змобілізували і спрямували на спорудження мартенівських печей, об'єктів Шебелинського газородовища та нових вугільних шахт Донбасу 20 тис. української молоді. На будівництво каналу Північний Донець-Донбас 5 тис. юнаків та дівчат. Молодь примушено безплатно відпрацювати на житлобудівництві по 20-30 годин кожному. До праці в колгоспах протягом 1958 та в першій половині 1959 років спрямовано 100 тис. молоді, в першу чергу випусників середніх шкіл. На протязі двох років (1958 і 1959 р.) ЦК КСМ в Україні наказав українській молоді збудувати власними силами 3,400 сільських клубів, 195 районних будинків культури, 331 сільську та 54 районних та міських бібліотек, 62 будинки профспілкових клубів, 140 кінотеатрів, 10 музичних шкіл, 989 спортових стадіонів. В газеті «Комсомольська правда» за 30. 5. 1959 року вміщено на першій сторінці мапу т. зв. комсомольських новобудов, які

знаходяться під опікою і наглядом ЦК КСМ Московщини і які будуть фізичною працею підсовєтської молоді. На мапі позначено аж 127 новобудов, понад 100 об'єктів з вказаних новобудов, на яких працює українська молодь, розташовано поза межами України.

«Комсомольці і молодь колгоспів, піонери і школярі Ровенської області, — пише «Молодь України» за 27. 5. 1959 року, — взяли шефство над 23 тис. га кукурудзи. Кукурудзу плекають 526 комсомольськомолодіжних ланок і 256 молодіжних агрегатів... Згадана газета за 20. 5. 1959 р. пише: «На відзнаку 37-х роковин існування піонерської організації піонери, школярі і молодь показують високі взірці надхненної праці: **Київ.** — Руками піонерів зроблено в Шевченківському районі м. Києва із зібраного металобрухту 100 мотоциклів, в Московському районі м. Києва працює 30 ремонтних і будівельних піонерських бригад. **Вінниця.** — 75 тис. дерев посадили піонери Брацлавського району, на площі 32 га заклали сади, 100 га кукурудзи в тому ж районі обробляється руками піонерів. **Станіславівщина.** — Тут піонери вирощують кукурудзу, закладають сади, доглядають в колгоспах тварину. Піонери Войнилівського району створили бригади по догляду за телятами. Кожна піонерська бригада доглядає по 15 телят...»

Таких фактів визиску дошкільної, шкільної та післяшкільної молоді України можна, за совєтською пресою, навести тисячі. В цій статті не заторкуємо побутових умов української молоді на запропоренню та на копальнях Донбасу в гуртожитках, не з'ясуємо також і про заробітну платню, яка направду вигля-

дас дуже мізерно в порівнянні до державних цін на харчеві продукти і товари першої потреби в торговельній сітці СССР.

Для порівняння цін у СССР з т. зв. капіталістичним світом наведемо тільки такий приклад: один кг. коров'ячого масла в Італії коштує 1000 лірів, а кг. хліба — 120 лірів. В СССР один кг. коров'ячого масла коштує 27 крб., а кг.

хліба — 1 крб. 20 коп. (Ціни в Італії подав Артуро Блянконі. Дивись газету «Труд» за 2. 6. 1959 р. стор. 3. Ціни в СССР подавала «Красная звезда». 1000 італійських лірів, за офіційним московським курсовим бюлетенем, дорівнюють 6 крб. 42 коп. «Ізвестія» ч. 207, 1. 8. 1958 р.). Отже кожний може вирахувати, де вищі ціни на продукти споживання: в капіталістичній Італії чи в СССР?

ОСВІТА І ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В СССР

Проф. Г. ВАЩЕНКО

(Продовження із ч. 2/52)

Щодо змісту навчання, то в цій галузі советська школа пробила досить повчальний експеримент. Виходячи з тієї думки, що в основу навчання треба покласти ідею праці, як чинника, що обумовлює виробничі відношення і структуру суспільства, советські педагоги, в першу чергу дружина Леніна, Крупська, з 1923 р. застосовують т. зв. комплексну систему навчання. На за-садах її й були побудовані в 1923 р. програми ГУС (Господарський учбовий Совет). Весь навчальний матеріал за цими програмами поділявся на три пов'язані між собою розділи («колоники»): природа, суспільство, праця. В центрі стояла праця, природа розглядалася як об'єкт її, а суспільство з його виробничими відношеннями, як наслідок праці. Учні мусли були вивчати не окремі дисципліни (географія, історія, мова і т. п.), а т. зв. «шматки життя», себто певні відтинки виробничої діяльності оточуючого населення (осінні роботи на селі, підготовка до зими та ін.). При цьому окремі дисципліни застосувалися як певні аспекти, в світлі яких вивчається те чи те явище трудової діяльності. При цьому слід зазначити, що за шкільними програмами не було навіть окремих годин для навчання рахунку й письма. Зрозуміло, що така система в скорому часі привела до різкого зниження знань і навіть грамотности учнів. Але керівники освіти в СССР не спинились на цьому, а пішли далі. Виходячи з того, що при комплексній системі учні лише вивчають трудове життя навколишнього населення, а не беруть в ньому безпосередньої активної участі, вони вводять т. зв. комплексно-проектну систему, за якою в центрі навчально-виховного процесу стоїть виробнича праця учнів в колгоспі, радгоспі або на фабриці чи заводі. Ця система була введена в 1929 р. і призвела

до катастрофального зниження знань учнів, особливо в сільських школах. Учні, прикріплені до колгоспів, по 2-3 місяці фактично не вчилися, а працювали на полі або займалися «громадською роботою: стежили за дошками соцзмагання, збирали «утільсировину» (покидьки заліза тощо), допомагали в організації валок з хлібом для держави, себто брали участь в грабунку селян, навіть участь в «розкуркулюванні» їх. Часу для суто шкільних занять залишалось дуже мало та й провадились вони без ніякої системи.

Рівночасно з комплексною і комплексно-проектною системою навчання советські педагогі провадили експеримент в галузі організаційних форм навчання. Відкинувши класнолекційну форму навчання, заведену з XVII ст. за ініціативою Яна Коменського у всіх європейських школах, советські педагогі застосували т. зв. лабораторно-бригадну форму, що являє собою спотворення дальтонського лабораторного плану американського педагога Олени Поргерст. Лабораторно-бригадна форма полягала в тому, що учні кожної шкільної класи поділялися на «бригади» по 6-8 осіб в кожній. Учителю давав їм приблизно на місяць «завдання», і вони працювали над ним «самостійно», себто один з учнів читав, а останні слухали, а могли й не слухати. Роля учителя зводилася до того, що він виготовляв завдання і доглядав за тим, щоб учні працювали. Зрозуміло, які жалюгідні наслідки давала така організація шкільного навчання. Це стало ясним і для керівників комуністичної партії. Вони побачили, що так організована загально-освітня школа не може готувати учнів до школи високої, а це дуже знижувало якість підготовки кваліфікованих робітників для виробництва, культурної і громадської діяльності. Тому наказом від 5. 9. 1931 р. ЦК ВКП(б) заборонив комплексно-проектну систему навчання, а наказом 25. 8. 1932 р. — лабораторно-бригадну форму його.

У всьому цьому ЦК ВКП(б) побачив «буржуазне» перекручення. Винними в ньому були визнані не Крупська та інші високі партійці, а переважно безпартійні педагогі, що лише виконували накази згори. Багато з них на страх іншим понесли кару: були заарештовані і заслані в концентраційні табори. Советська школа припиняє тепер експерименти і вертається до старих дореволюційних форм і методів навчання. Наслідки від цього були взагалі позитивні. Методика навчання поступово поліпшується, т. зв. «громадська» робота учнів значно зменшується, і це дає

**Чи Ви придбали собі
ФОТО-АЛЬБОМ
»СУМ НА ЧУЖИНІ«?**
Замовляйте в канцеляріях Крайових Управ

їм можливість більше часу й енергії присвячувати заняттям над шкільними дисциплінами.

Поліпшення навчання у загально-освітній школі своєю чергою сприяло піднесенню рівня його і в школах високих. У всякому разі абсолюенти високих шкіл, що закінчили їх приблизно 1939-1940 р. щодо своєї підготовки стоять значно вище, ніж ті, що скінчили високі школи в період 1930-1934 р.

Великою хибою загально-освітньої советської школи з самого початку її існування була відсутність в навчальних планах її латинської і грецької мов. Це дуже відбилосся особливо на праці історично-філологічних факультетів університетів і педагогічних інститутів, бо без знання клясичних мов неможлива серйозна наукова робота ні в галузі мовознавства, ні в галузі історії, літератури і археології. Можливо, з цих міркувань після війни в навчальний план середньої советської школи введені клясичні мови.

Нарешті, слід відзначити, що ще перед другою світовою війною керівництво советською освітою робить заходи до посилення військової підготовки молоді. З цією метою в школах уводяться спеціальні години «воснізації», на яких учням подаються знання щодо військової справи, гімнастичні вправи набувають військового характеру, застосовуються військові гри і т. ін. Крім того з 1940 р. засновуються т. зв. ремісничі школи, які мають основне завдання підготовляти фахівців військової промисловости. Не обмежуючись цим, большевики організують т. зв. «школи суворовців». Як показує сама назва їх, ці школи мають на меті готування вояків, фактично відданих комуністичній партії.

Нарешті зупинимось бодай коротко на характеристичних рисах виховання советської молоді. Як зазначено вище, основною метою його є виховати покірне зняряддя в руках комуністичної партії в її боротьбі за всесвітнє панування. Відповідно до цього найбільшими чеснотами вихованої молоді людини визнається безоглядна відданість комуністичній партії і любов до «советської родіни». Приблизно в 1934 р., після виходу у світ зауважень Сталіна, Кірова і Жданова на конспект історії СРСР, виховання советського патріотизму все більш і більш набуває характеру виховання московського шовінізму. Уже в названому вище «зауваженні» московський нарід підноситься на рівень передового народу в світі, що ще в минулому боровся за соціальну правду, а тепер веде перед у боротьбі за всесвітній комунізм. Після другої світової війни московський шовінізм, всіма засобами підтримуваний керівниками комуністичної партії, набув скрайніх форм. Гарячково, але уперто готуючись до війни, большевики виховують у населення погляд на московський нарід, як на найбільший і найхоробріший в світі, як нарід, що несе іншим народам визволення від експлуатації з боку капіталістів. У відношенні до поневолених Московщиною народів, московський нарід, згідно з большевицькою пропагандою, є «старший брат», що «уцасливив» ці народи, допомагаючи їм розвиватися в галузі культури духової і матеріальної. Разом з тим московські комуністи виховують у населення СРСР своєрідну ксенофобію, ворожнечу до «гнилого», як вони кажуть, Заходу, а особливо до ЗДА. Для цього большевики використовують найрізноманітніші

засоби: пресу, театр, кіно, мітинги, демонстрації і ін. Велику роль відіграє тут і школа.

Для того, щоб виховати у молоді советський патріотизм і ненависть до чужинців, большевики після війни широко розгорнули видавництво відповідної до цього завдання літератури, белетристичної, науково-популярної. Особливо велику увагу звертає на себе остання, як своєю великою кількістю, так і змістом. Науково-популярні книжки для молоді пишуть відомі в СРСР науковці, включно до членів Академії наук. Більшість їх стосується питань техніки, що має велике значення в промисловості та війні. При цьому в кожній книжці провадиться думка, що майже всі важливі винаходи в галузі мореплавства, авіації, електротехніки і ін. належать москалям. Немало видали большевики перекладних творів чужинецьких письменників: Дікенса, Марка Твена, Жюль Верна та ін. Основна тенденція в доборі їх — показати «сприйнятну» і експлуататорський характер Заходу. Щоб саме так сприйняла молодь чужинецькі твори, до них додані спеціальні передмови, автори яких, не рхуючись з правдою, в найжахливіших формах змальовують «гнилий» Захід.

Щодо суто морального виховання советської молоді, то в основу його покладене комуністичне вчення про мораль. Найчіткіше воно подано в промові Леніна на третьому з'їзді комсомолу. Ленін заперече загально-людську, обов'язкову для всіх мораль і стоїть на тому, що існує лише клясова мораль. Зокрема свою мораль має і пролетаріат. Критерієм її є корисність того чи того вчинку для пролетаріату в його клясовій боротьбі. Логічно міркуючи, можна зробити висновок, що, коли для пролетаріату буде корисним вбивство, брехня і ін., то такі вчинки треба розглядати як моральні. Такі погляди фактично і прищеплюються советській молоді. Так, напр., донос навіть на батьків, комуністи трактують як обов'язок советського громадянина і велику чесноту. Відомий Павлік Морозов, що під час колективізації доніс на свого батька, що той приховав декілька кілограмів збіжжя, в наслідок чого батько був арештований і розстріляний, — став в СРСР героєм і зразком для молоді. Тому то так поширені доноси в СРСР.

Не маючи можливості зупинитись на всіх рисах морального виховання молоді в СРСР, коротко зупинимось на відношенні дітей до батьків і взагалі до старших. З самого початку революції до 1938-1939 р., коли відбувся з'їзд комсомолу в Москві, большевики свідомо підривали у молоді пошану до батьків. Але наслідки від цього були шкідливі для самої советської влади і комуністичної партії. Советська родина розкладається, а разом з тим підупадає і шкільна дисципліна, а це дуже шкідливо відбивається на шкільному навчанні, на підготовці кваліфікованих кадрів для промисловости, війська і т. ін. Зрозумівши це, большевики на з'їзді комсомолу в Москві висунули гасло оздоровлення родини і піднесення авторитету батьків. Це гасло залишилось в силі і після другої світової війни. Тепер у виданнях для піонерів часто друкуються статті і оповідання, в яких змальовується життя советських родин, повні згоди і пошани дітей до батьків. Але «оздоровити» родину большевики до останнього часу не змогли, бо на засадах комуністичної моралі зробити цього неможливо.

Родинні обов'язки і праця в СУМ-і

Є багато таких, які бачучи деяку пасивність подруг у своїх обов'язках супроти нашої Сумівської Організації, ставлять собі питання: — чи може подруга, маючи власну родину, бути активною в СУМ-і? Безумовно, відповідь тут одна: може, якщо хоче! Але, щоби обширніше відповісти на це питання, погляньмо в історію наших визначних жінок і побачимо, який шлях вони вибрали, як поєднували обов'язки жінок і матерей із обов'язками жінок — патріоток.

І так візьмімо княжу добу. Тут ми бачимо велику жіночу постать — княгиню Ольгу. Часи, в яких вона жила, це часи жорстокостей, часи міжплеємної боротьби. Знаємо про страшну смерть її чоловіка Ігоря. Але вона не боїться ставити опору небезпеці, а сміло йде шляхом, який веде до творення великої Київської княжої Держави. Крім великої княгині, Ольга була і великою матір'ю. Її син Святослав був ще малим хлопцем в час смерті свого батька і вона мусила подбати про його виховання, як майбутнього володаря Київської Держави. А крім того вона безупинно працювала для добра свого народу.

Визначні постаті жінок-патріоток знаходимо теж і в козацькі часи. Мати великого гетьмана України — Івана Ма-

зепа, будучи ігуменею манастиря, не переставала цікавитися долею українського народу і своїм мудрим материнським словом давала поради своєму синові, коли він знаходився в тяжкому положенні. І знаємо з історії, що вона благословляла його на велике діло, а саме, на боротьбу з Москвою за побудову Української Самостійної Держави.

А вже найновішим прикладом в активній участі українського жіноцтва в організованому житті і боротьбі, дають нам нові часи. В часи Визвольних змагань в 1917-1920 роках ми бачимо вже цілі загони, які склалися з українських жінок, що на рівні з мужчинами йшли в бій з ворогом. Після Визвольних змагань багато жінок-героїнь включилося до праці в підпільних організаціях. Коли читасмо імена тих, які життя своє зложили на вівтар Батьківщини, то бачимо, що є велике число жіночих імен. Це свідчить про те, що ці жінки працювали в організаціях і коли прийшов час кривавого переслідування, вони не звернули з обраного шляху, а йшли на смерть або перемогу. Згадаємо тут ім'я великої жінки — героїні, яка працювала в рядах Української Військової Організації — сл. п. Ольга Басараб. Вона, будучи гарною і дуже здбною, могла жити вигідним життям. Але вона

бачила велику потребу допомогти своєму народові визволитись з-під чужого панування й посвятила тій цілі свою працю і своє життя.

А візьмемо тепер нашу еміграцію, де найкращим прикладом посвяти може стати для нас Вельмишановна Пані Слава Стецько, яку ми мали честь вітати в нашому Осередку. Вона живе й працює серед українського суспільства і своїм прикладом заохочує українську молодь до праці для свого народу.

Правда, були і є між нами й такі, які кажуть: »Моя хата з краю« і через таких дуже часто терпить товариство, організація і ціла спільнота. Такі жінки не можуть позбутися прикмети рабині й тому через них терпить їх покоління. Але коли це прощалося таким матерям у минулому, бо причини такого їхнього ставлення дуже часто були від них незалежні, то в теперішній час наш народ ніяк не простить нам, якщо і ми будемо стояти осторонь від українського суспільно-громадського життя.

А ми, чи не маємо чим гордитись, що належимо до такої великої організації, яка зродилась на українському ґрунті й поставила собі була за завдання визволення України, і далі його ставить через виховання молодого покоління в патріотичному дусі?

В заклоченні тих кількох слів, з приємністю мушу відмітити, що таких, які на організаційні справи дивилися б тільки з боку, не багато. Наші подруги, які знайшлися вже в родинному стані, працюють далі в рядах СУМ-у, в міру своїх сил. І так, як показала праця в минулому році, а також за цих пару місяців цього року, подруги, які є вже за-

мужні, працюють в нашому Осередку якщо не краще, то на всякий випадок не гірше, ніж наші молодші подруги — незамужні. На сходинах ланки »Спартанки«, яку становлять, за одним винятком, подруги замужні, на 14 членок, ніколи не буває менше ніж 11 подруг. І це, власне, дає нам думку, що ці подруги знаходять якесь заінтересування в нашій організації, коли вони з такою серйозністю ставляться до праці.

Який шлях виберуть подруги, які вже в найближчому часі опиняться в подружніх зв'язках, буде залежати тільки від їх духового стану. Бо перешкод, як таких, що примусили б замінити подругу до виключення себе з організаційної праці, немає. Безумовно, є час, коли жінка-мати мусить припинити частинно темпо праці, але це не значить, що вона повинна всеціло замкнути очі на працю в своїй організації, а при найближчій нагоді, вона повинна знову вернутись в ряди активних членів.

А подруги, які вже мають свої родини, своїм прикладом, корисною працею, повинні вказати дорогу, яка стала б дорогою і для наших молодших подруг у їх житті й діяльності, як членів організації СУМ-у. Надіймось, що наш Жіночий Відділ як в теперішньому, так і в майбутньому, залишиться взірцевим між численними Жіночими відділами нашої молодечої Спілки.

Оля Ільчишин

(Керівник Жіночого Відділу Осередку СУМА ім. М. Павлушкова в Шікаго.)

Стаття передрукована з журналу »Сумівський Інформатор, Шікаго«, ч. 15, 1959 р.

Історична постать Мазепи

Проф. П. САВЧУК

(Закінчення із ч. 2/52)

IV

Історична постать Мазепи притягала майже кожного історика, літератора, письменника, поета, драматурга і навіть публіциста, не кажучи вже про майстрів долота і пензля; бо для кожного із них — це був новий образ для змалювання, судження, і, нарешті, ствердження, — в ту чи іншу сторону: негативну чи позитивну.

Майстри пера, анатомуючи діяльність Мазепи, очевидно, до найменших тканин, вчувалися в кожний нерв його як він пульсував у своїй діяльності на полі національно-політичному, соціально-економічному, державно-дипломатичному, військово-стратегічному, ідейно-творчому, культурно-освітньому, побутово-етнографічному, і, очевидно, приватно-життєвому, аж до інтимно-душевних чинників. Всі ці основні чинники (а їх, очевидно, є багато більше) були й є основою аналізу пера майстрів усіх жанрів, як також майстрів долота й пензля. А коли взяти до уваги, що ім'ям Мазепи названа ціла доба, то, без сумніву, це велика честь, бо не кожному, навіть великому державному мужу, доля судила назвати добу його іменем.

Постать Мазепи — це уосібнення динаміки його доби, час його гетьманування — невтомна діяльність на всіх ділянках українського національно-державного патріотичного чину, аж до смерті. Мазепа вів, очевидно, відповідну боротьбу з своїми політичними ворогами в середині своєї Гетьманщини (Кочубей) та зовні (Палій), дійшов своєї найвищої могутності, знищивши своїх «противників», піднісся ще вище на щабель «довір'я» в Петра I і, став дійсно вождем свого політичного становища в країні. Всі відчували його велич і міць, авторитет і незрушимість з гетьманського п'єдесталу. Звичайно, що в той час політичні події йшли бурхливим темпом. Зокрема в Західній Європі.

Доба гетьманування (1687-1709) Мазепи характеризується тим, що державний абсолютизм доходив до свого найвищого щабля розвою. Прикладом цьому була Франція, зокрема за короля Людовика XIV (1643-1715), що був найвизначнішим представником королівського абсолютизму Європи. (В Англії державний розвиток ішов іншим шляхом, шляхом до великої революції). В Україні зміцнюється гетьманська держава — Гетьманщина.

Польща, втративши українські землі, підпадає на своїй державній силі. А потім підпадає під не вигідну для неї політичну ситуацію, і її розділюють між собою сусідні держави. Туреччина також перестає бути грізною силою, після невдалого виступу (1683) на Середню Європу. Козаччина, що століття вела боротьбу з Кримською ордою, врешті, ліквідує її. Могутньою мілітарною силою на сході Європи виступає Швеція, аж до Полтавського бою (1709).

На полі духового фронту постають відповідні зміни. Розпочинається новий розвиток науки, мистецтва; припиняються релігійні війни, настає релігійна терпимість. Встановлюються спокійні часи, творяться філософічні школи-течії, що подають свій голос у питаннях певної галузі науки; займають відповідне становище ідейного напрямку, скупчують навколо себе відповідне думання. Отже, Європа підноситься на вершини культурної творчості, а з нею і Україна, зокрема Гетьманщина Мазепи. Мазепа своїми індивідуальними здібностями, політичним хистом і дипломатичним умінням підніс на найвищий щабель авторитет гетьманської влади. Він добре розумів, що, де володар сильний, там і сильна держава. «Все гине там, — казав Мазепа, — де володар не є готовий кожної хвилини захищати свою владу, як лев, як вовк...» Знаючи добре Макіявеллі, він міг черпати не одну здорову думку до творення своєї державної міці й абсолютизму. «Він хотів, — каже М. Грушевський, — створити сильну владу гетьманську, оперту на відданій їй старшині, піднести особу гетьмана високо в очах громадянства й народу і заступити різномисленність демократичного устрою однодушністю монархії, об'єднаної в особі гетьмана. На се й пішли двадцять літ панування гетьмана»⁸).

Абсолютизм гетьмана спирався на старшинській верстві, він був репрезентантом і заступником її стремління, за вдержання її привілею. Одначе абсолютизм володаря Мазепу зобов'язував супроти свого народу й економічний чинник, крім соціальних відносин у Гетьманщині, — це створення добробуту своєму народові. Одначе становий розвиток українського суспільства Мазепа не поборював, він навіть сприяв йому.

В 1701 р. Мазепа видав окремий універсал, на підставі якого переводились у посліпство т. зв. підсусідків (безземельних селян), які не хотіли займатись хліборобством і блукали собі по краю «голоотою» — так їх тоді називали. Крім цього, гетьман наділяв землею тих, що хотіли біля неї працювати; в першу чергу наділяв старшин, створюючи собі цим вірних піддержувачів своєї державної політики. Звичайно, гетьман цим хотів зміцнювати економічне становище країни. «Бажав, — пише Ів. Холмський, — витворити заможну, освічену верству аристократії, на яку можна було б спертися державну будову». І далі: «До великого зросту, — каже Холмський, — дійшла тоді також срганізація бунчукових товаришів, в якій виховувалася старшинська молодь»⁹).

Одначе, як уже було сказано, Мазепа не дозволяв знуцання над селянством. Він ще в 1691 р. видав універсал, яким заборонялося землевласникам та всім іншим, кому підлягало селянство, накладати зайві побори та переобтяжувати роботами, а селянству дозволялося вносити скарги на своїх кривдників. Гетьман старався усунути різні зловживання в урядах, при

орендах тощо; дав селянству деякі полегші: дозволялося селянам варити горілку для власної потреби на весілля, хрестини, свята тощо. Звичайно, всі заходи робилося в тодішніх можливих умовах. Це були часи, коли людей купували як худобу на турецьких ринках. А польські магнати міняли за псів, хортів, коней, забирали дівчат до покоїв для своїх «розваг», катували «своїх» селян, тобто українців, на смерть часто із-за своїх примх, без суду й права. Тому то заходи гетьмана на поліпшення соціально-побутових умов селянству — були на той час передовими.

V

Без сумніву, що розум і дипломатичний хист Мазепа давав йому можливість триматися на вершині становища володаря. Він умів полагодити часті претенсії старшини та втихомирити заворушення нижчих суспільних верств свого володіння. Одночасно, що було тоді головним у підтримці гетьманської держави, — це тримати по своїй стороні Запорізьку Січ. Мазепа зумів був прихилити симпатії січовиків на свою сторону. Правда, не весь час це гетьманові вдавалося: мінялися кошові, мінялися й відносини між гетьманом і Січчю. Одначе більший період часу Січ була по стороні гетьмана. Гетьман багато приклав старання, щоб гетьманська держава мала належний авторитет, пошану й признання на Січі. Ворохобникам, що виступали проти Гетьманщини на Січі Мазепа казав: «Наша гетьманська влада гідна такої пошани, щоб ви, менші, нас не вчили і не картали, але з самого послуху чинили те, що вам чинити велять і наказують». Звичайно, що деякі зарозумілі старшини Запоріжжя не долюблявали таких наказових слів володаря. Тому виходили іноді суперечки. Одначе ролю Запоріжжя Мазепа з'ясував так: «Низьке військо не на тому покляло свої основи, щоб мало шкодити християнам або своїй батьківщині, але на те звילו там гніздо собі, щоб полем і морем воювати бусурменів і руйнувати їх поганські оселі».

Створивши Гетьманщину з аристократичної олігархії, блиснули порядком у державі, війську, створивши відповідні полки, виробляв Мазепа сам зброю, навіть вливав гармати — це все характеризувало його як доброго володаря.

Ще зупинимося в коротких рисах на культурному будівництві української держави, якою Мазепа віддав під час свого гетьманування найбільше старання з усіх гетьманів до нього й після нього. Яка ж конкретно роля Мазепа в цьому бурхливому розвитку української культури його доби? Якою ціною заплатили українці за свій культурний розвиток доби Мазепа? Ось головні питання, на які хочемо звернути увагу.

Мазепа творив культуру в своїй добі глибоким своїм розумінням; він розумів що таке культура нації. Для творення національної культури гетьман віддавав величезні суми грошей, і то в чистому золоті й сріблі. Крім того, гетьман робив дорогі дарунки біжутерією церквам, монастирям, школам тощо. В цій справі є прекрасна й змістовна стаття відомого професора В. Січинського, яку ми тут цитуємо: «Цей найбільший розквіт т. зв. Українського барокко, — каже В. Січинський, — в точнішому

датуванні, припадає на добу гетьманування І. Мазепи (1687-1709), в чому величезну ролью відіграв сам гетьман. Його загальновідоме меценатство не в силі заперечити навіть найбільші вороги українських незалежницьких і державницьких концепцій¹⁰).

Мазепа як меценат займає перше місце в українській історіографії; знову ж таки ніхто до нього й після нього так багато не збудував, не реставрував, не удержував постійно й періодично церкви, монастирі, школи тощо. Назвати хоча би для прикладу: Михайлівський Золотоверхий монастир у Києві, катедральну церкву св. Софії, Головну церкву Печерської Лаври, Троїцьку церкву Лаври. Крім того, він побудував церкви в Переяславі, Батурині, закінчував будівництво церков, які розпочали його попередники. «Можливо, — каже В. Січинський, — також будови Межигір'я, Дехтярівки, Чернигова¹¹). Крім цього, Мазепа зробив своїм коштом чимало іконостасів по різних церквах, монастирях. Однак ці пам'ятки московська більшовицька окупація знищила в тридцятих роках, щоб затерти сліди великого чину гетьмана Мазепи на культурному полі українського розвитку.

До цього додамо ще малярство і граверство, якому Мазепа приділяв величезну увагу, зокрема матеріальними засобами, щоб це мистецтво розвивалося. Монументальне (настінне) малярство, подекуди, збереглося ще з часів Мазепи, хоч дуже мало, бо неблаганні історичні чинники затирали його: більше свідомо як несвідомо. Останки можна було ще бачити на стінах у церквах: Печерської Лаври, Собору св. Софії, св. Миколая і в інших церквах Києва та інших міст. Дещо, очевидно, збереглося й до наших часів, що ворожа рука не встигла ще зруйнувати.

Великого розвитку дійшло т. зв. ужиткове (прикладне) мистецтво, що за доби Мазепи набрало великих розмірів і дійшло до вершинного розвитку того часу. Це мистецтво, як відливання з металу, виріб з дерева, кераміка, видування скла, ткацтво, папірні та інше, творили національну культуру краю, забезпечували потреби громадськості, підвищували економіку Гетьманщини.

З пам'яток в честь Мазепи згадаємо дзвін «Кизикермен» у Полтаві, відлитий з нагоди здобуття турецької фортеці Кизикермен козацькими військами Ів. Мазепи в 1695 р. Дзвін св. Софії в Києві, подарований гетьманом, довгий час носив ім'я «Мазепа». Дзвін у Новгород-Сіверському мав герб і вірш Мазепи, присвячений гетьманові, як фундаторові. Та інші пам'ятки в честь великого володаря української державності. Можна ще більше навести прикладів, але за браком місця, — мусимо скорочуватися. Лише додамо, що щедрість і велике меценатство гетьмана Мазепи неоцінимо. Це були величезні, як на той час, скарби надавані на розбудову, вдержання й розвиток української культури в усіх її галузях. «В кожній галузі цього життя і творчості, — каже В. Січинський, — що припадає на найбільш розвинену добу українського барокко, помітна роль гетьмана чи то безпосередніми фундаціями, чи організаційними засобами, чи нарешті його духом, що творить зміст і стиль доби¹²). Звичайно, доби Мазепи.

Коли ми з увагою, на підставі історичних першоджерел, про-студіюємо всю добу Мазепи, то зробимо висновок, що скрізь,

у кожній галузі української духової й матеріальної культури відчувається цей благородний, великий і шляхетний образ Великого Гетьмана.

8) Проф. М. Грушевський: Історія України, Київ 1918, ст. 378.

9) Іван Холмський: Історія України, Мюнхен 1949, стор. 247.

10) В. Січинський: Іван Мазепа й українське мистецтво, Календар «Свободи» на 1959 р., стор. 93.

11) там же, стор. 96.

12) В. Січинський: Іван Мазепа людина і меценат, Філадельфія 1951, стор. 14.

Віра РІЧ

РІЧНИЦЯ

(Складено до Здвигу Спілки Української Молоді на відзначення 250-ої річниці полтавського бою.)

Років п'ятдесят і двісті — і в цю ніч
лиш кілька мече зір спадний свій скін;
та стіп радих світило не віта
квітучим кликом: »Се родилось чадо,
родилась Воля в шарпаних степах!«
Тим часом біси гострять жала пер,
кордони креслять, барвлять їх у кров.

Років п'ятдесят і двісті — й нині хто
надійде вшанувать тебе, Мазепо?
Ім'я твоє чи чути, де жонґлюють
політикою? Чи запалює
Європа смолоскипи, або лавром
чтить меч твій — Огамане скрайніх варт?
— Їх вік ще конференції плянує.

Ні неминуша пам'ять про поразку,
ні прикра честь в піснях полум'яних,
ні на вигнанні про минуле сни —
трагічним не навик тобі вінцем:
твое ім'я — волі іскор оґнище,
твій дух негасний сяє в блиску лез
і меч кус з найслабшої з надій!

Військами не світає ще на Схід —
крижка це зброя проти множеств Ада.
Війні квітки багрянні сплять іще
в бруньках своїх пухнатих, в наших жилах;
та доки пишно в небі вибухнуть,
надіями б'ємось, молитвами —
з тобою, нехтуючи програну.

Брадфорд, 18. 7. 1959.

З англійської переклав В. Державин

Родинне виховання дітей до трьох років

Проф. Г. ВАЩЕНКО

Українська еміграція, розсіяна по цілому світу, перебуває під великою загрозою денационалізації й асиміляції з місцевим населенням. Це перш за все помітно на дітях. Більшість з них навіть між собою розмовляють чужою мовою. А тим часом емігранти старшого віку все більше й більше виявляють байдужість до національних справ українських. Таке явище помічається навіть в тих місцевостях, де українці живуть більшими або меншими групами і мають можливість часто зустрічатися зі своїми земляками. Ще в гіршому стані перебувають українці, що живуть окремими родинами серед чужинців. Така денационалізація дітей часто не зустрічає спротиву батьків. Навпаки, деякі з них схвалюють її. Нехай, мовляв, діти змалку опановують чужу мову: їм потім легше буде улаштуватися.

Але денационалізація не тільки має своїм наслідком забування рідної мови: вона часто поєднується з деморалізацією. Про це ще в другій половині XIX ст. писав геніальний педагог-українець К. Ушинський. На його думку, мова є скарбницею культури народу, бо в

ній відбивається його історія, побут, світогляд, здобутки культури матеріальної й духовної. Коли нарід втрачає рідну мову він разом з тим втрачає і свою національність і розчиняється в іншому народі. А разом з тим денационалізована людина, чи денационалізований нарід, — на думку Ушинського — гублять свою вартість і разом з тим сприяють розкладові народу, серед якого вони живуть. І це цілком зрозуміло. Психологія народу, його мораль, світогляд, звичаї — це є наслідки життя й діяльності численних поколінь минулого. Засвоїти ці наслідки не можна швидко, а тим більше засвоїти органічно. Тому то серед денационалізованих груп часто помічаються прояви аморальності: діти виявляють непошану до батьків, байдужість до релігії і т. ін.

Засобом боротьби з денационалізацією української молоді є в першу чергу нормальне родинне виховання. Воно починається з народження дитини і продовжується приблизно до 25 років. У всіх формах виховання перш за все треба чітко усвідомлювати мету його, або той виховний ідеал, який має:

бути реалізований в процесі виховання. Таким ідеалом для українців є всебічно розвинена людина, український патріот, що любить свою Батьківщину, переконаний християнин, що широко дотримується християнської моралі, має міцну волю, керується в своєму житті й діяльності певними нормами в душі християнської моралі й українського патріотизму, працездатний, наполегливий в досягненні поставленої перед собою мети. Для того, щоб здійснити мету виховання, перш за все слід утворити в родинному житті такі обставини, щоб відповідали цій меті. Цьому мають сприяти самі зовнішні обставини родинного життя. Приміщення української родини на еміграції незалежно від рівня її матеріального стану мусить бути чисто українське. В кутку — образ Спасителя або Божої Матері, завішані українськими рушниками, на стінах портрети видатних українських діячів, коли є можливість — малюнки, що відбивають природу України та побут українців. Коли дозволяє матеріальний стан, на стінах мають висіти українські килими. Не слід цуратися також свого національного одягу, особливо жіночого. Збольшевичені українці називають це «шараварищиною». Не слід піддаватися їхньому впливові. Ніхто з інтелігентних українців не вбачав і не вбачає у шараварах і вишиваних сорочках сутності українства, але, шануючи свою націю, треба шанувати й свій народний одяг. Прикладом для нас можуть бути німці. Багато з них не тільки в свята, а й в буденні дні носять народний одяг, який значно відрізняється від загальноєвропейського.

Як зазначено вище, дуже велике значення у культурному житті народу має рідна мова. Тому українці на еміграції мусять у родинному житті вживати українську мову, бо тільки тоді вона стане для дітей дійсно рідною. Велике значення в родинному вихованні має живий приклад батьків. Слова, що розходяться з ділом, взагалі не мають значення, а тим більше для дітей. Тому батьки в родинному житті мусять своєю поведінкою бути зразками ширшої релігійності, чесності, принциповості, українського патріотизму. У родинних відношеннях мусять панувати любов і згода. Ніколи не слід забувати мудрих слів пісні, що нею закінчується «Наталка Полтавка»:

»Де згода в сімействі,
Де мир і тишина,
Щасливі там люди,
Блаженна сторона«.

Дійсно, любов і згода, що панують в родині, роблять життя її приємним і щасливим навіть при несприятливих зовнішніх умовах його і закладають основи для розвитку у дітей доброї вдачі, що є одною з умов щасливого життя у дозрілому віці.

Педагогіка міцно зв'язана з психологією. Не можна бути добрим педагогом не знаючи психічних властивостей людини взагалі і властивостей виховання зокрема. В фізичному й психічному розвитку дитини педагогія відрізняє окремі періоди, з якими мусять рахуватися батьки й педагоги. Особливо велике значення в родинному вихованні мають перші роки життя дитини і навіть умови народження її. Численні факти свідчать про те, що діти, які народились в ненормальних умовах, або ті, що жили ненормальним утробним

життям, часто в зрілому віці мають великі хиби фізичні й психічні, а іноді навіть родяться каліками й залишаються такими до кінця життя. Такими, наприклад, часто бувають діти, зачаті в п'яному стані одного з батьків. Дуже шкідливо впливає на утробне життя дитини вживання матер'ю алкоголю або якихось отруйних речовин. Все це треба мати на увазі батькам, коли вони хочуть, щоб їхні діти вирости здоровими, працездатними й розумними.

Перший період в житті дитини тягнеться приблизно два з половиною — три роки. Уже в кінці першого року життя дитина починає вживати окремі слова, але більш-менш опанує мову в два, два з половиною роки. Одною з особливостей психіки дитини цього періоду є те, що вона потім не пам'ятає майже нічого з нього. З цього ніби то можна зробити висновок, що до двох з половиною років життя людини слід звертати увагу виключно на фізичний розвиток її. Думати так було б великою помилкою. Хоч в пам'яті людини не зберігаються в чіткій формі враження перших місяців і років її життя, а проте вони лишаються в глибинах її душі і стають основою, на якій розвивається свідоме життя людини. Тому й національне виховання української дитини мусить починатися з перших днів після народження її. Це перш за все повне любови, але розумне ставлення матері до дитини. Воно виявляється в тснї, яким розмовляє мати з дитиною, в ласках її і т. ін. Але тут не переходити певних меж. Є матері, що, пестячи дітей, цілують або чукають їх з особливою пристрастю. Все

це шкідливо впливає на фізичний і психічний стан дитини.

Малих дітей треба регулярно виносити або виводити на свіже повітря. В цьому є користь для здоров'я, а також для розумового розвитку дитини, бо збагачує її психіку різноманітними враженнями. Але й тут слід дотримуватися певних правил. Ще відомий англійський філософ і педагог Локк попереджав батьків, щоб вони не кутали занадто дітей в теплу одужу, бо це розніжує дитину і робить її вразливою до змін температури. Тому й батьки українських дітей мусять пристосовуватися до погоди і одягати дітей так, щоб вони не застудились, а з другого боку, щоб всни й не перегрівались.

Коли діти починають ходити, батьки звичайно водять їх за руку. Це цілком нормально, бо мала дитина ще не твердо тримається на ногах. Але від часу до часу треба давати дитині можливість ходити самостійно.

Велику ролю в національному вихованні дітей мають пісні. Навіть тоді, коли дитина ще не розмовляє, пісня своєю мелодією впливає на її душу залишаючи в ній глибокий слід, особливо, коли пісню співає мати. Тому при вихованні українських дітей треба особливо увагу звернути на колискові пісні. Український нарід знає багато таких пісень, і всі вони мають чудову мелодію. Мусить знати їх і кожна жінка-українка на еміграції. Було б дуже бажаним, щоб наші видавництва видавали збірки колискових пісень з нотами, а матері, що вмють співати по нотах, допомагали тим, що цього не вмють.

Табори Ю СУМ-у в 1959 році

Як у попередніх роках, так і цього року Спілка Української Молоді, згідно її Крайові Управи влаштували ряд окремих таборів, які мають за завдання дати нашій молоді корисний відпочинок серед мальовничої природи гір, озер, річок та при березі моря. Всі ці табори проходили 3-4 вишкільно-виховною програмою, яку опрацювала Центральна Виховна Рада, пов'язуючи її з щорічними святкуваннями мазепинських роковин і переможного бою під Конотопом. Крім того для старшого юнацтва було влаштовано ряд вишкільно-виховних курсів з метою підготовки їх до виховної праці з молодшим юнацтвом.

В зв'язку з тим під час літнього сезону цього року були влаштовані наступні роди юнацьких таборів:

- 1) відпочинково-виховні — для молодшого юнацтва.
- 2) Вишкільно-виховні — для старшого юнацтва.
- 3) Мандрівні табори — для старшого юнацтва.
- 4) Вишкільні курси — для виховників і кандидатів.

В. БРИТАНІЯ:

Цього року Крайова Управа СУМ-у в В. Британії організувала два табори відпочинково-виховного характеру для Юнацтва СУМ-у. Табори відбулися в Оселі СУБ-у «Сиденгерст» в

Чідінгфолд, біля Лондону.

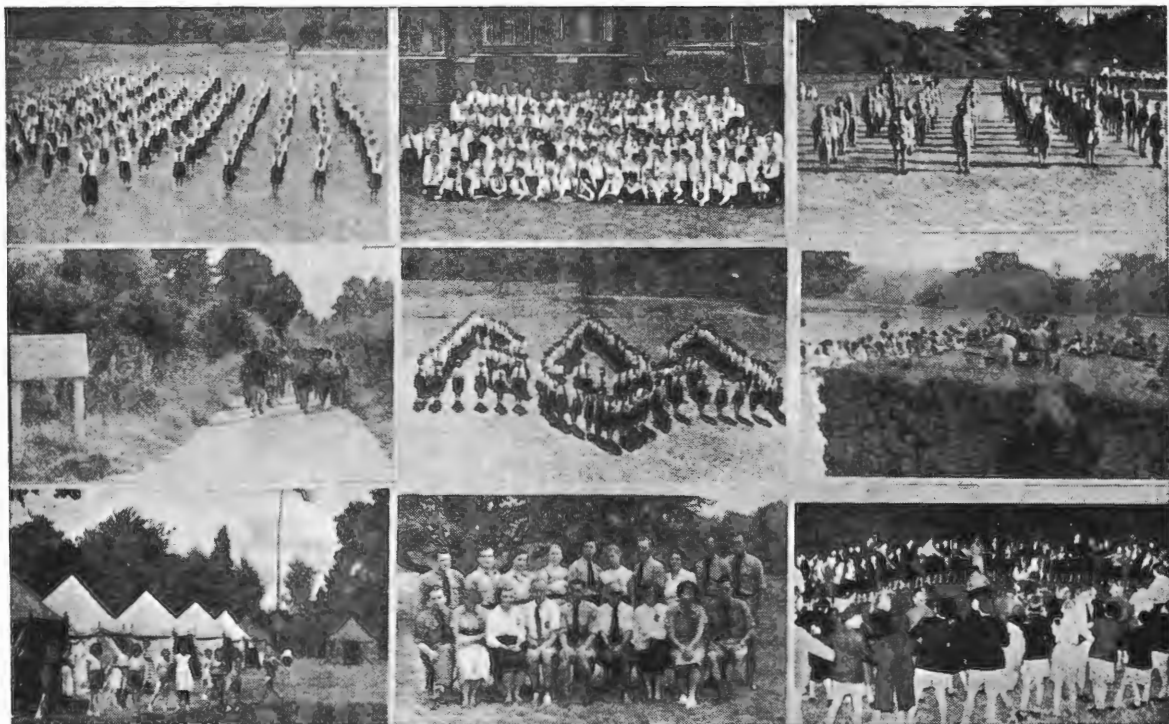
Перший табір відбувся в часі від 19-го липня до 2-го серпня (два тижні), а другий від 2-го до 23-го серпня 1959 р. (три тижні). Обидва табори відбувалися за однаковою вишкільно-виховною програмою при відповідній кількості виховників і виховниць.

В таборах брали участь юнки і юначки СУМ-у, що покінчили 8 років життя. Оплата за дво-тижневий побут виносила £3.10.0, а за три тижні £5.00.0.

БЕЛЬГІЯ:

Заходами Крайової Управи СУМ-у та УДК в Бельгії були влаштовані два окремі табори, а саме: перший для молодшого юнацтва від 7-14 років життя — відпочинково-виховний в оселі Івуар, у горах Арденах біля Намюр, в часі від 20-го липня до 16-го серпня 1959 р. (чотири тижні), а другий — для старшого юнацтва, почавши від 12 років життя — вишкільно-виховний в Ньюпорт над Північним морем, який тривав від 26-го липня до 16-го серпня 1959 р. (три тижні).

Закінчення обох таборів відбулося 16-го серпня ц. р. спільно в Намюр. Оплата за побут в таборі в Івуар виносила 1 200 б.фр., а в Ньюпорт — 1 350 б.фр.

Фрагменти з життя і діяльності членів Ю. СУМ-у в таборі «Юнацька Січ», що його кожного року влаштовує КУ СУМ-у у В. Британії в оселі СУБ-у для інвалідів.

НІМЕЧЧИНА:

Крайова Управа СУМ-у в Німеччині влаштувала цього року в гірській околиці біля містечка Шонгав (Баварія) два окремі табори (під шатрами), а саме табір для юнаків і табір для юначок.

Урочисте відкриття таборів відбулося в неділю, 19-го липня. В часі тривання таборів відбувся однотижневий мандрівний табір в Пидальпійській околиці для старших юнаків і юначок. Крім того для старшого юнацтва було влаштовано окремий вишкільний курс з метою підготовки їх до виховної праці з молодшим юнацтвом.

В таборах брали участь юнаки і юначки від 8-20 років

життя з Німеччини, Австрії, західного Берліну. Рівнож у таборі було багато юнаків і юначок з Франції та з Бельгії. Оплата за побут у таборі виносила 4 Н.М. денно від учасника.

З.Д.А.:

Головна Управа СУМА улаштувала цього року на Оселі СУМА біля Елленвіл такі табори:

а). відпочинково-виховний табір для молодшого юнацтва в часі від 27-го червня до 4-го липня 1959 р.

б). Вишкільно-виховний табір для старшого юнацтва спільно з Крайовою Управою СУМ-у Канади, а саме від 5-го

Здається, ніде так не смакує їжа, як в юнацькому таборі СУМ-у в Шонгав (Німеччина) — на тлі чудової природи і в колі правдивих друзів.

Після гарно проведеного часу треба залишити тривалу пам'ятку. Це й зробили юнаки СУМ-у із своїми виховниками, роз'їжджаючись із табору в Івуар, в бельгійських Арденах. Між юнаками наші співробітники: о. д-р Б. Курилас і С. Наумович (справа).

липня до 1-го серпня ц. р. табір для юначок, а від 2-го серпня до 29-го серпня табір для юнаків.

Оплата за чотири тижні таборування — \$72.00 за одного учасника. Передбачувалися знижки, коли є більше осіб з однієї родини та відповідно до часу побуту в таборі.

Крім того такі Осередки СУМА, як Шікаго, Дітройт і Клівленд улаштували окремі табори для членів своїх і добільських осередків.

КАНАДА:

Таборування в оселі «Веселка» біля Торонта цього року почалося 12 липня 1959 р., за таким пляном і порядком:

Від 12-го липня до 9-го серпня відбувався відпочинково-виховний табір юнацького доросту (від 6-12 років життя) в окремих підтаборах для хлопців і дівчат.

Від 12-го до 26-го липня відбувався виховно-вишкільний табір для юнаків (від 13 років і вище).

Від 26-го липня до 9-го серпня відбувався виховно-вишкільний табір для юначок (від 13 років життя вгору).

Оплата за таборування виносила 15 дол. тижнево за одну особу. Кошти подорожжя та оплата лікарських оглядин не входять до цієї суми.

Окремі табори для Юнацтва СУМ-у східної Канади вла-

штовувалися на сумівській оселі «Верховина» біля Монтре-алю.

АВСТРАЛІЯ:

Під час різдв'яних ферій ц. р. вперше заходами Крайової Управи СУМ-у було влаштовано юно-сумівський табір біля Сіднею. В цьому таборі взяли участь також юнаки з Мельборну.

* * *

Рій «Крилатих» юнацького відділу СУМ у Торонті улаштував останньої зими в оселі «Веселка» юнацький зимовий табір, в якому взяли участь два старших члени СУМ-у і 13 юнаків. В склад команди табору входили: І. Стебельський — комендант, Ю. Шимко — писар і Р. Керкуш — кухар. В програму табору вхо-

Венезуеля дуже далеко від України, але і там існують Осередки СУМ-у. Для великої ідеї не існують ніякі віддалі чи перешкоди.

На фото. члени Осередку СУМ-у в Каракасі із своїм прапором.

дили: гутірки, виклади, теренові гри, вечірні розповіді, співи та фізичні заправи, як рання руханка в снігу, нічні алярми, стрільня до мети з рушниць тощо.

Цей гарний почин повинні наслідувати інші рої і відділи Ю СУМ-у, коли промине гарне літо і настане зима.

Є. Гановський

Короткі вісті:

В днях від 29-го березня до 10-го квітня ц. р. 218 юнаків і юначок Відділу Юнацтва «Одеса» Осередку СУМА ім. М. Павлушкова в Шікаго приступили до Юнацького іспиту Першого Ступеня. Іспити переводила Іспитова комісія в складі: Голови Управи Осередку, Керівника Відділу Юнацтва, Культурно-освітнього Референта, представника Батьківського комітету і виховника ланки. Здали іспити: 131 юначка і 68 юнаків. З усіх допущених до іспитів не здало або відложено 15. Чотирьох з оправданих причин не явилось до іспитів.

На Конгресі КУВПО в Мецу (Франція)

Під час нарад XI-го Конгресу Об'єднання Українських Робітників у Франції і IV-го Конгресу Конфедерації Українського Вільного Професійного Руху, що відбувалися в днях 8, 9 і 10 травня ц. р. в місті Мец, особливу увагу присвячено питанням виховання української молоді в Франції. Для цього було покликано окрему Комісію Молоді, яку очолили д. Омелян Коваль — Голова Центральної Управи СУМ і д. Є. Гановський — Генеральний Секретар ЦУ СУМ-у.

В праці Молодечої Комісії взяло участь понад 30 осіб, делегатів від поодиноких Осередків СУМ-у та філій ОУРФ, як також члени місцевого Осередку СУМ-у в Мец. Голова Комісії, подаючи напрямні праці Комісії, зупинився над питанням національного збереження української спільноти на еміграції через виховання молодого українського покоління. Нав'язуючи до »Мазепинського року«, він вказав, яку величезну роль могла б була сповнити еміграція з часів Мазепи-Орлика, якщо б наступні покоління не були підлягли повній денационалізації. Саме в часи, коли рishалася доля української державности в 1918-20 роках, не знаючи нічого про Україну, Захід радше допомагав її ворогам. Це не сміє повторитися в майбутньому. Тому завданням українських суспільних організацій, а зокрема молодечих виховних, є дбати про постійне і систематичне виховання української молоді в дусі національних традицій та ідей воюючої України.

Друг Є. Гановський подав загальні інформації про форми праці і осяги в ділянці

Юнацтва СУМ-у в заокеанських країнах. У висліді дискусії запропоновано Конгресові КУВПО наступні точки резолюцій, які Конгрес одногос-но схвалив:

— Конгрес доручає своїм клітинам подбати про те, щоб діти українських робітників були включені в систему українських виховних організацій, а зокрема СУМ, сприяти їхньому розвиткові та нести моральну й матеріальну допомогу в їх праці;

— Конгрес закликає всіх батьків-робітників, щоб вони дбали про національно-релігійне виховання своїх дітей вдома та впоювали в них любов і прив'язання до рідної Церкви й обряду, української мови і традицій;

— Конгрес пригадує, що робітнича молодь в своєму чужому середовищі має бути пропагатором ідей воюючої України і переємником праці своїх батьків і старшої генерації;

— Конгрес настоює, щоб українське робітництво дало змогу своїм дітям закінчувати вищу освіту, яка дасть змогу нашій молоді добитися до вищих державно-адміністративних становищ в країнах їх поселення і щоб в той спосіб вони могли бути корисними даній країні і прислужитися українській справі;

— Конгрес рішучо протестує проти московсько-большевицьких метод дискримінації й винищування української молоді тяжкою працею і засиланням на цілині землі та змушуванням молодих дівчат покидати батьківські дома і їхати в далекі сибірські краї для залякування насильних подруж.

Є. Гановський

Про один мистецький ансамбль

Ансамбль бандуристок при Осередку СУМА ім. П. Орлика в Дітройті, ЗДА.

Ансамбль бандуристок із своїм диригентом

Поглянете на світлину і здивуєтесь: зєдки взялися дівчата з бандурами. Це не тільки вам дивно, оглядаючи цю світлину, що її сотнями розкупували учасники Сумівського Здвигу в Дітройті і в Клівленді, учасники концерту бандуристок у Торонті, учасники десятилітнього ювілею СУМ-у в Віндзорі та ще учасники багатьох імпрез, що в них брали участь юні бандуристки. Виступами бандуристок захоплювалися і спонтанно їх вітали теж на міжнародному фестивалі в Ленсінгу — столиці штату Мішіган, а вже ніхто їх так

тепло і ніжно не приймає, як дітройтська публіка при кожній нагоді.

Сьогодні ансамбль юних бандуристок — це гордість Осередку СУМА ім. П. Орлика. Бандуристки — це безперечно надійна мистецька одиниця, але мало хто знає, скільки палких дискусій, скільки годин проб, скільки переконувань і умовлювань треба було, щоб цей ансамбль народився і ріс, а врешті скільки миль відміряли колеса авт сумівців, щоб зібрати щотижня бандуристок на проби і приготувати їх до тих усіх виступів, що були.

Річ ясна, того всього не хотував, ніхто не провадив статистики, бо суть не в цифрах, але в живому ділі, в вислідах наполегливої праці не тільки самих бандуристок, але й широкого кола сумівців, усього Осередку ім. П. Орлика, а то й української дітройтської громади, що симпатизує з СУМ-ом і з бандуристами.

А тепер трішки історії. Усе зачалось від того, як придбано для сумівської молоді просторий дім. І от зачався пошквалений рух, зачалось нове життя. Дім став наповнюватися людьми, гамором, працюючи нових гуртків і з'єднань. До сумівського дому впровадилась відома капеля бандуристів ім. Т. Шевченка. Ця нагода й дала сумівцям притоку до планування створити свій юний ансамбль, використавши наявність стільки бандур і бандуристів. Зараз таки зачалися балачки, дискусії, переговори. Тодішній голова Осередку друг А. Нікончук (він же ж і тепер головує) переговорив із бандуристами про визначення бандур. Переговори вдалися, закінчилися повним успіхом. До того ж відомий бандурист п. Петро Потапенко погодився заопікуватися дівочим ансамблем. А це найважливіше, щоб керму взяв хтось, хто знає діло та ще й як знає. Друг Дмитро Груш, як звичайно, з великим запалом та й з неабияким оптимізмом узявся організувати дівчат. Подано оголошення по радіо про набір дівчат до ансамблю. Стали зголошуватися сумівки і несумівки.

На тому можна б закінчити про організаційний період. Тепер зачалась мозольна праця для ознайомлення дівчат із бандурою, виучування першого репертуару. Проби і проби, покуювання великих труднощів, знеохота і нові надії — оце все, що можна сказати про

зиму й ранню весну 1957 року.

Вперше ансамбль бандуристок виступив із скромним, але оригінальним репертуаром на Сумівському Здвізі в Дітройті, осінню 1957 р. Багатотисячна аудиторія прийняла бандуристок дуже тепло, а вже найсердечніше вітала їх сумівська молодь. Цей перший успішний виступ був вирішальним у розвитку ансамблю. Після здвигу ансамбль став ще наполегливіше працювати, збільшуючи свій склад, поширюючи свій репертуар та вдосконалюючи свою техніку.

Зачалися успішні виступи ансамблю. В травні 1958 року бандуристки взяли участь у сумівському фестивалі співу, танцю і музики, а потім того самого місяця ансамбль на спілку з квітетом бандуристів влаштував концерт у Торонто. Концерт був дуже успішний. Виповнена по береги зала з захопленням прийняла юних бандуристок, нагороджуючи кожному точку рясними оплесками та розкупивши кількасот світлин ансамблю, щоб таким способом допомогти бандуристам придбати власні бандури. В червні того ж року ансамбль виступав на бенкеті в честь п. Ярослава Стецька, в липні на бенкеті гетьманського з'їзду, а в вересні на Сумівському Здвізі в Клівленді. Після кожного виступу були дописи в пресі, прихильні рецензії, похвальні листи від одинококих осіб, а то й грошеві датки від приватних людей та організацій на фонд придбання власних бандур.

Що ж, час захоплення новим ансамблем проминув. Люди привикли, що гурт дівчат з бандурами може прикрасити програму якої хочете імпрези, одним словом освоїлися з тим фактом. Та мистецький керівник ансамблю і вчитель п. П. Потапенко не заспокоївся. Він

Бурхливими темпами зростають лави Юнацтва Співки Української Молоді в таких країнах, як ЗДА і Канада. Тому виникає потреба готуватись до конкретної виховної праці з доростом. На фото. учасники Курсу виховників Ю. СУМ-у, що відбувся в Бюфало, ЗДА.

хотів би, щоб цей юний ансамбль кріпшав, щоб приєднати до нього якнайбільше дівчат із добрими голосами, поширити репертуар, зацікавити бандурою якнайширші кола української молоді. А Управа Осередку ім. П. Орлика хотіла б за всяку ціну закріпити цей ансамбль, награти його репертуар на грамофонні пластинки і придбати для ансамблю власні бандури. Українська громада Дітройту та її околиці хотіла б якнайчастіше бачити юних сумівок-бандуристок на сцені із щораз то новим репертуаром.

Якби так усі ці бажання здійснилися, то на тому скористав би ансамбль юних бандуристок та уся українська спільнота по цей бік океану

Петро Рогатинський

Конференція Центральної Виховної Ради

В дні 16 і 17-го травня ц. р. відбулася друга з черги Конференція членів Центральної Виховної Ради СУМ-у, яку скликав Голова ЦВР проф. З. Б. Саган. (Перша конференція відбулася 28-го лютого ц. р.). В Конференції взяли участь: представники Крайової Управи СУМ-у в Канаді, Референт Юнацтва Центральної Управи д-р Б. Стебельський. Терен Америки репрезентував керівник юнацтва ГУ СУМА д-г І. Кобаса.

Децо про «Крила» з Шікаґо

Недавно на найрухливішому летовищі у світі, «Мідвей» в Шікаґо, серед тисячей щоденних подорожніх, кидався прохожим в очі гурт із двох десятків молодих, розсміяних та жартуючих людей, які на тлі сталевого велетня-літака позували до спільної знимки. Ще декілька хвилин і зникли вони в середині літака, який відтак під гук потужних моторів піднісся в повітря та завернув в напрямі на схід...

Це лише один фрагмент із калейдоскопу діяльності Спортивного Клубу СУМА «Крила». В той день, 16 травня 1959 р., перша футбольна команда «крилатих» зробила свою першу «інвазію» повітряним шляхом на схід, на віддалений майже на 1000 миль Ньюарк. На другий день везли вони вже зі собою назад першу половину офіційного українського футбольного чемпіонату ЗДА після перемоги над «Чорноморською Січчю».

І так від скромних та неспівливих перших кроків з-перед семи років, записують ці

Дівоча ланка відбиванки і футбольні юніори (внизу) СК СУМА «Крила» в Шікаґо.

сумівські спортовці своїми сотнями тренінгів, змагань, виїздів і через різні американські та українські турніри — історію одного із найбільш діяльних та поступово зростаючих українських спортових товариств нового континенту. Здобуті чаші, грамоти, прапорці та медалі, що прикрашають спортову домівку, найкраще ілюструють цей імпульсний дорібок «Крил».

Вертаючися ще раз до змагань з «Чорноморською Січчю», що їх «Крила», до речі, виграли з рахунком 6:2 зі стрілів П. Надзікевича та Ю. Куляса по 2 та Ю. Коханюк і П. Гнатів по 1, слід згадати і про щире та дружнє зустріч, що їм в Нью Йорку влаштувала Головна Управа СУМА та Осередок ім. ген. Т. Чупринки та відтак вже в Ньюарку Осередок ім. полк. Є. Коновальця.

В міжчасі, з спортовим сезоном у Шікаго в повному розмаху, на футбольному фронті «Крила» виставляють до змагань п'ять комплетних команд. Відому вже першу, відтак запасну, далі юнійорів та два склади доросту «А» і «Б». Ці останні, створені рік тому, нині є одною з найповажніших позицій в балянсі «Крил». Юна частина «крилатих» має в своєму складі ряд потенційних кандидатів на екстраклясових змагунів, що вони вже не раз продемонстрували на різних змаганнях та чим багато причинилися до спопуляризування «Крил» серед футбольних кіл Шікаго.

Звичайно, дуже помилявся б той, хто думав би, що «Крила» займаються лише футболем. Недавні згадки в українській пресі про турніри за першенство СУАСТ — Північ у «стук-

пуку» в Дітройті та в відбиванці в Шікаго оповідають про участь та успіхи у них дружин чоловіків, жінок та юнійорів «Крил». Оба ці роди спорту відповідно плекаються окремими ланками як серед старших членів, так і юнацтва. Легкоатлетична секція тепер посилено тренує біги, скоки та мети кулею і диском.

Популярна та широко розповсюджена в Америці гра в круглі має також гідну сумівську репрезентацію. Саме декілька тижнів тому закінчився 35-рундовий сезон Української Кругольної Ліги в Шікаго, в якій «Крила-А» в складі: І. Карасейчук — капітан, Б. Плішка, Б. Бардигула, І. Шкодин і Т. Горбак — здобули перше місце та чемпіонат. Друга дружина — «Крила-Б» (П. Гнатів, П. Бойко, Я. Перун, А. Бакай, А. Поляцкова)

Двері літака вже відкриті, але... ще одна мить для затривалення одної із численних подорожей футбольної команди СУМА «Крила» в Шікаго.

зайняла 10-е місце в Лізі, яку комплектуює 12 дружин, в складах яких є чимало американців українського походження.

Всі ці змагання, виграні чи програні це лише одна сторона медалі. Друга, не менше важна це господарча сторінка та організаційна підготовка. Кожноразові спортові референти є і тими піонерами в праці і архітектами в плануванні «фортеці» «Крил». Так як прихід останнім часом на становище тренера футболістів відомого змагуна п. Ю. Коханюка скрипив команду, чого доказом є успіхи в Ньюарку, а відтак в Клівленді (2-е місце в турнірі СУАСТ — Північ), так і такі

люди як теперішній спортовий референт Я. Конол, чи його попередник П. Куліш, чи організатор доросту «Крил» П. Гнатів, чи незаступимий організатор «Крил» та їхній духовий батько інж. В. Левичкий і ряд інших співробітників з-поміж змагунів і симпатиків, є твердині «Крил». Правда, вони все ще мусять «грати» проти твердої коаліції противників — браку фінансів та браку більше рук до праці, одначе сміливо йти об заклад можна, що і з тим «противником» вони собі з часом дадуть раду, чого ім завжди бажає легіон їхніх симпатиків.

В. К.

Конференція СУМ-у в Бельгії

Від останнього Крайового З'їзду СУМ-у в Бельгії назбиралось було вже чимало справ, що вимагали основнішого обговорення на окремій конференції. Таку конференцію скликано було 7 червня ц. р. в Брюсселі разом з УДК. На конференцію прибуло 25 представників від Осередків СУМ-у і філій УДК. Разом із членами Крайової Управи СУМ-у і Головної Управи УДК зібралось понад 30 осіб.

Після обговорення справ відносно діяльності УДК та з'ясування економічного стану українських робітників у Бельгії, приступлено до обговорення справ зв'язаних з вихованням нашого доросту. Голова КУ СУМ-у в Бельгії д. О. Коваль представив загальний стан праці осередків СУМ-у та Крайової Управи. Він поінформував, що останнім часом всю роботу в СУМ-і звернено на юнацтво. Кожний член Крайової Управи відповідає за поодинокі відділи Ю. СУМ-у при

осередках, які є зобов'язані щонайменше раз у місяць відвідати даний відділ. По більших скупченнях влаштовано День Ю. СУМ-у і Свято Матері. Табір для молодшого юнацтва визначено цього року на час від 20. 7. до 16. 8. в місцевості Івуар, де було розміщено 64 дітей. Всіх зголошених до табору було понад 100, тому для старших юнаків і юначок був влаштований окремий табір над морем в місцевості Ньюпорт, а певна частина виїжджала до сумвіського табору в Німеччині біля Шонгав.

В дискусії стверджено, що не тільки молодечі організації, але також самі батьки повинні дбати про належне виховання дітей. Тому вони повинні передплачувати для своїх дітей дитячу літературу («Юні Друзі», «Веселка», «Мій Приятель»). Рішено, що кожний батько, якого дитина вміє чи починає читати по українськи, повинен обов'язково передплачувати дитячий журналік.

»Бог і Україна« — це не »пусті« слова для членів СУМ-у! Іх ми вивопнюємо конкретним змістом в нашій щоденній праці. Ось хоч би тут, на здвизі СУМ-у в Бельгії, коли Голова КУ і ЦУ СУМ-у д. О. Коваль говорить нам про Україну, про наші обов'язки супроти Бога пригадує нам Його Достойний Слуга, Кир Іван Бучко (вцентрі).

ДЕНЬ ЮНОГО СУМ-у І СВЯТО МАТЕРІ В БЕЛЬГІЇ

Гарний звичай відзначати великі заслуги матері-виховниці прийнялися теж і серед укра-

Відмічено пекучу потребу власних приміщень на оселю для юнацтва. Дотеперішня практика виявляє щорічні труднощі в приміщенні дітей з уваги на брак потрібного місця по чужих установах. Тому КУ СУМ-у буде розглядатись за можливостями придбання власної оселі. Фонд Господарської Розбудови СУМ-у має на довшу мету послужити також цій важливій цілі.

Г. Ощипко

їнської громадськості в Бельгії. Цього року це свято, яке до цього часу поодинокі Осередки і відділи Ю. СУМ-у влаштовували спонтанно, сполучено із Днем Юнацтва СУМ-у, який на терені Бельгії влаштовується не вперше.

Заходами Крайової Управи СУМ-у, Управ Осередків та невтомних виховників Юного СУМ-у в Бельгії, після відносно короткої, але інтенсивної підготовки, 30 травня ц. р. такі святкування відбулися в місцевості Ейзден з участю Осередків: Звартберг, Ватершай і Ейзден; в Льеж — заходами місцевого Осередку і відділу Ю. СУМ-у, та дня 24 травня ц. р. Свято Матері в Шарлеруа.

ЕНТУЗІЯЗМ

Мені дуже сподобалася стаття Голови Центральної Управи СУМ-у в «Авангарді», ч. 1/59 п. н. «Розгорнути енергію». Її повинні б члени СУМ-у докладно прочитувати на своїх сходинах та передискутувати ту тему і на це не жаліти часу. Однак, у зв'язку з цією статтею прийшла мені думка про те, що є також багато такої молоді, яка, якщо розпічне яке діло, то виконує його з енергією, але не завжди з ентузіазмом. Подібно Ярема з «Гайдамаків» Т. Шевченка не мав спочатку віри і сили до великих діл, бо не мав того ентузіазму, який щойно інші в нього вляли. А тоді вже той самий чоловік став героєм. Про цей ентузіазм варта б дещо подумати також нам, бо наслідки його такі, як подаю в цій статті нижче.

Що ж це той ентузіазм? Це грецьке слово і по нашому значить дослівно «оживлення» або «запал». Мати ентузіазм — значить бути для даного діла якби сонцем, що навіть зовсім замерзлу, завмерлу природу своїм нагріванням будить до життя, дає силу, перетворює в найкращу весну. Мати ентузіазм — значить бути тією бодай маленькою іскоркою, що викликає відтак цілі величаві заграви. А на початок не треба великого вогню! Великі мотори порушує маленька іскорка — «запал», що запалює лише мішанку бензини з повітрям.

До найкращих належить Осер. СУМ-у в Акрон, ЗДА. Дорослі члени можуть дійсно гордитися юнацьким відділом, який вони виплекали собі на зміну.

В молоді така іскорка-ентузіязм до діла чинить чудеса. Якби в кожному гурті членів СУМ-у був бодай один такий ентузіяст, тоді ми були б ще кращою, ще сильнішою організацією, підійшли б ще ближче до нашої остаточної мети. Найкраще все можна зрозуміти на прикладах, тому подамо один із них на згадану тему.

В Мюнхені (Німеччина) газета «Меркур» подала дрібну вістку про молодь, яка для нас така цікава, що хочемо з нею поділитися з нашими читачами. Ця вістка з 24 квітня ц. р. подає, що під час розпродажі молоддю в Німеччині значків, що пропагують об'єднання Німеччини, один молодий продавець зібрав неймовірно більше грошей, ніж інші. Він син лікарки, отже привик до добробуту, поганю йому не жилося. Розпродувати ті значки приходилось в незвичайно поганю погоду, коли холодний вітер з дощем бив так, що парасоля не помагала. Всі втікали швидко до дому і ніхто радо не затримувався на вулиці, тимбільше, щоб витягнути з-під плаща гаманець з грішми, коли все заливав дощ. Молодець з Мюнхену, якому 18 років, постановив собі, що мимо дощу і втоми він мусить зібрати багато, бо після його оцінки діло важне для його батьківщини.

Не зупиняє його втома, холод, дощ і часом прикрі відмови. Він перебігає з однієї частини вулиці на другу, як лише там бачить більше людей. Він плянує свою акцію так, щоб якнайбільше людей охопити нею, він так гарно і вперто прохає, що йому щораз менше людей відмовляють. Так бігає він два повні дні і один вечір. Він виявляє ентузіязм до свого завдання, до одержаної праці!

Наслідки: коли інші збірщики-діти розпродали тих значків по кількадесять, а дехто й кількасот, то він одинокий на цілу Німеччину розпродав 2.500 штук.

Яка причина цього? Та ж інші збирали в такий самий час, серед такого самого населення, в тому ж місті і т. п., а яка колосальна різниця в наслідках праці. Числа потверджують, що значить ентузіязм праці.

Він першусього сам хотів зібрати, вірив у те, що збере багато, і мав запал до праці, мав іскру в собі. Ту іскру використав для запалу інших, навіть для позірно маловажної хвилевої речі.

Слушно про нього писали в часописах, бо він заслужив собі на це. Він дав доказ, що значить ентузіязм.

Маючи такий молодечий «запал», ми могли б приєднати до СУМ-у більше членів, могли б приєднати більше передплатників і читачів нашої преси і т. д.

Треба лише вірити в свої сили і мати іскру, а ними можна зробити дуже багато.

Є. Рев

ЧИТАЙТЕ І ПОШИРЮЙТЕ
журнал для молоді
» А В А Н Г А Р Д «
Поширюйте між українцями
всі видання Спідки Української Молоді

Китайський Союз Молоді

Його діяльність і аспірації

Китайська молодь займає окреме місце в історії своєї країни. Відомості про студентський рух сягають до 1-го століття, коли то молоді вчені Імперіяльного Коледжу династії Ган почали висловлювати урядові їхні патріотичні почування. Впродовж століть їхні надхнення і любов до волі і правди надавали китайській цивілізації характер молодечости.

За останнє півстоліття молодь Китаю вже три рази напружувала свої сили, щоб визволити націю від різних ворогів. У 1911 р. вона скинула деспотичну манджурську династію і заснувала Китайську Республіку. У тяжких роках, псміж 1937 і 1945, китайська молодь піднялася на боротьбу проти японських мілітаристів і виграла партизанську війну. На нещастя, як тільки знищено японських імперіялістів і прогнано їх з Китаю, за ними зараз же прийшли советські росіяни. Скориставши із соціальної і економічної нестабільности, що постала в наслідок довгої китайсько-японської війни, вони підтримували і керували китайськими комуністами для того, щоб узурпувати владу республіканського конституційного уряду та настановити ляльковий уряд, який заперечує всі основні права народу.

У таких обставинах, 31-го жовтня 1952 р., під час того, як нація святкувала день народин президента Чіанг Кай-

шека, молодь Китайської Республіки знову об'єдналася, тим разом в потужну організацію — Китайський Союз Молоді (до словний переклад с: Молодечий Корпус Китаю). Тим разом вона вже на початках була свідомо, що ворог, з яким вона має до діла, є куди сильнішим, ніж був колись. Але члени Китайського Союзу Молоді (К.С.М.) на Тайвані і в заморських країнах, з вірою, що справедливість і правда все таки переможуть, дивляться в майбутнє, коли вони, як китайська молодь в минулому, здобудуть перемогу.

У першому розділі статуту виразно зазначена мета китайської організації молоді. Цією метою є:

1. Знищити російський імперіалізм;
2. Знищити комуністичний ляльковий режим, що існує на китайському континенті;
3. Боротися за національну незалежність і соборність;
4. Відбудувати Китайську Республіку згідно з принципами, визначеними д-ром Сун Ят-сеном.

Патріотичний рух

Китайський Союз Молоді являється патріотичним рухом. Він постійно закликає китайську незорганізовану молодь вступати в його ряди. За останніх чотири роки КСМ не тільки розпустив свої коріння по всьому Тайвані (Формозі), але теж знайшов ентузіастич-

ну підтримку серед молодих китайців, що живуть по різних країнах. З кожного за-кутку світу, де тільки є китайські громади, молодь від-гукнулася на заклик стати до боротьби проти комунізму і працювати для відбудови їх-ньої батьківщини.

Провідники КСМ свідомі, що важливим фактором вихован-ня молоді являється вишкіл. КСМ, маючи на увазі священ-ну місію молоді, знає, що ви-ховання молоді можливе тіль-ки через повний і доцільний вишкіл, який підготує його членів до майбутніх завдань та що найкращою метою ви-школу є наука через активну діяльність. Цей принцип керує всією діяльністю КСМ.

З огляду на величезні зав-дання, які чекають молодь Ки-таю, програма вишколу членів КСМ є, очевидно, всеобіймаю-чою. КСМ постановив допомог-ти нації оформити здорову фі-зично і духово молодь, яка була б спроможна перемогти всі труднощі і невдачі, що мо-жуть прийти на шляху ви-звольнення Китаю з-під кому-ністичного панування.

Вишкільна програма КСМ є узгіднена з існуючою вихов-ною програмою нації. Ця про-грама знайшла повну підтрим-ку виховного відділу уряду, так що вона може бути здій-снювана в усіх виховних ін-ституціях, як середніх, так і вищих.

Тепер подамо загальний ог-ляд діяльності Китайського Союзу Молоді.

Підтримка академічних студій

Знання — це сила. КСМ звертає окрему увагу на шкіль-не навчання, але одночасно намагається не допустити до того, щоб її члени не стали «гризунами книжок», неспро-можними запримічувати існу-

ючий змінний світ довкола них.

КСМ опікується цілою низ-кою студійних груп для під-тримки академічного навчання з узглядженням науки про те-перішній світ.

У коледжах і університетах КСМ служить порадами для студентських організацій і клубів у напрямі організу-вання студійних груп для ви-вчення мистецтва, китайської і світової історії, біжучих сві-тових подій та природничих наук. Він також допомагає фа-культетам і студентам публі-кувати студійні звідомлення, часописи чи журнали, як теж допомагає субвенціями студен-там в їхніх лабораторійних і дослідчих працях.

У високих школах КСМ опі-кується майже всіма змаган-нями, виставками, позачерговим доповідями та видавництвом додаткових навчальних мате-ріалів. Під керівництвом КСМ учні і учениці, студенти і студентки вчаться працювати краще, навчившись більше.

Але КСМ не забуває також за ту молодь, яка, з тої чи ін-шої причини, знаходиться поза школою. Окремі навчальні класи заведено для них у різних місцевостях і вони теж є під опікою КСМ. Там існують курси китайської літератури, чужих мов, математики, хемії, медсестер та інші. Від 1954 по 1957 рр. у цих класах навча-лося 114.650 учнів.

Військовий вишкіл у школах

Згідно з теперішньою систе-мою військового вишколу в Китайській Республіці, загаль-ний військовий вишкіл відбу-вається теж у високих шко-лах, коледжах і університетах. Програма уряду для переве-дження військового вишколу в школах не є такою успішною

без тісної співпраці з КСМ. Від 1952 р., коли цю програму введено в життя, заощаджено багато витрат і часу якраз че-

рез додатковий підготовчий вишкіл студентів перед їхнім виїздом до відбуття звичайної служби в збройних силах

Кількість годин військової підготовки для студентів є така:

Школи	роки	тижнів		загальна кіль.
		у рік	тижнево	
вища школа	3	36	3	324
дворічний нижчий коледж	3	32	3	192
трирічний нижчий коледж	3	32	2	192
коледжі і університети	4	32	2	256

Військовий вишкіл у школах є пов'язаний рівночасно із військовим вишколом по таборах.

КСМ з гордістю стверджує, що в співпраці з урядовими чиновниками кожний його член знаходиться в доброму вишкільному стані, щоб стати повноздатним бійцем.

Літні вишкільні табори

КСМ використовує літні вакації для реалізування т. зв. «бойової вишкільної програми», яка складається з різноманітної діяльності. Цей вишкіл відбувається по таборах, в горах, на морю та в повітрі. Метою його є, крім військових вправ, зацікавити молодь з природою, з красою краю, виробити дружні відносини, як теж розгорнути фізичну і духову готовість та живучість, які будуть потрібні студентам у новому університетському році.

КСМ оголошує детальний план праці таких вишкільних таборів найменше один місяць перед кінцем шкільного року. Участь у них є добровільною і охочі вибирають собі таку діяльність, яка їм подобається. Один студент може брати участь у кількох вишкільних групах одного табору, якщо він цього хоче. Поле діяльності в таборах є широке: від літературних спроб до писання топографічних схем, від збирання інсект до допоміжних робіт для бідних, від вивчення першої допомоги до вивчення мореплавства, від антропологічних дослідів до студій над вуличним рухом. У 1957 р. існувало 105 таких вишкільних

груп із 84-ма різноманітними предметами діяльності.

Цей рід вишколу започатковано вліті 1953 р. Наступні цифри показують, наскільки китайська молодь зацікавлена в цьому популярному вишколі: у 1953 р. 8.365 осіб брало участь у літніх вишкільних таборах, у 1954 — 11.150 осіб, у 1955 — 7.677, у 1956 — 7.145, у 1957 — 8.654 осіб.

Зимові табори

Також під час зимових вакацій КСМ організує щороку зимові табори. Вони носять цей самий характер, що літні табори, але більша частина програми відбувається в приміщеннях через часті дощі. Все таки, програма занять у цих таборах є цікавою і різноманітною.

Зимові табори КСМ переповнені сердечними розмовами і щирим сміхом — як це завжди буває, коли сходяться молоді хлопці і дівчата, — але також у них відбуваються виступи, семінари, дискусії та організується кіноспектаклі, чи ставляться сценічні картини самодіяльних гуртків молоді, що походить з різних сторін китайського континенту і Тайвану.

Оголошення про зимові табори дається тижнями наперед, щоб кожний мав нагоду взяти участь. У 1956 р. ці табори розділено на сім груп, в тому числі засновано теж окрему групу для різного роду студентів, для заморських студентів, для пластунів та для нестудентів. У 1953 р. зимові табори мали 4.412 учасників, у 1954 — 7.502, у 1955 — 7.433 а в 1956 р. — 3.635 учасників.

Служба допомоги

КСМ вірить у старе прислів'я, яке вживав д-р Сун Ятсен: «Метою життя є служити, а не зискати». Тому його члени радо шукають нагоду, щоб прислужитися нації. Допомогову акцію китайської молоді можна поділити на дві частини: допомога збройним силам і допомога селянам і рибакам на Тайвані. Члени КСМ часто їздять на форпости — острови Кінмен і Матсу, як теж відвідують ферми і рибачкі селища в глухих закутинах, де ніхто інший не заїжджає ніколи.

Наступні цифри дадуть загальний образ таких службових поїздок. Допомогова служба збройним силам: 1953 р. — 690 учасників, 1954 — 4.021, 1955 — 4684, 1956 — 4.535 і в 1957 — 4.310 учасників. Допомогова служба селянам і рибакам: 1953 — 2.065, 1954 — 6.110, 1955 р. — 6.446, в 1956 — 6.678 і в 1957 — 6.690 учасників.

Сотні заморських молодих китайців з Філіпін, Кореї, Сіяму, Мелаяв, Вірми, Індонезії і Сингапуру приїжджають організованими групами до Тайвану і теж беруть участь у різних таборах і службах.

Молодечі організації

Під опікою Кит. Союзу Молоді існує п'ять молодечих ор-

ганізацій: Асоціація молодих китайських письменників і артистів. Летунська асоціація китайської молоді, Мореплавська асоціація китайської молоді, Асоціація китайських молодих альпіністів та Асоціація китайських молодих вершників і стрільців.

Асоціація молодих китайських письменників і артистів заснована в 1953 р. і має під цю пору свої відділи в різних містах Формози і в китайських колоніях поза Формозою. Багато з поміж її 3.125 членів вже стали відомими. Асоціація має одинадцять відділів, як, наприклад, новелістів, поетів, артистів-малярів і т. п. Вона видає щомісячний журнал «Молодь» та опублікувала 48 книжок, творів її членів.

Летунська асоціація начисляє 1.975 членів. Її членами є молоді летуни, або взагалі прихильники авіонавтики, як теж студенти, зацікавлені в летунстві. До діяльності асоціації належить організування виставок моделей літаків, докладів з авіонавтики, вправи в літанні і спадунстві.

Мореплавська асоціація має 3.245 членів, якими є молоді люди, що люблять море і мореплавання. Асоціація займається плаванням звичайним, човнами і кораблями, як теж студіями над життям моряків і т. п.

Асоціація молодих вершників і стрільців має 3.072 члени, захоплені їздою на конях та стрільанням.

Асоціація молодих альпіністів має 1.565 членів, які відбувають виправи в горах в різних умовах погоди. За кілька років існування. Її члени здобули вже кілька недоступних вершин.

Стипендії і нагороди

З метою допомагати визначним студентам у їхніх студіях, КСМ дає їм фінансову допомогу у різній формі. Допомога є доступна для кожного потребуючого студента і який залуговує її отримати. Звичайно, дійсний студент може отримати одну тисячу тайванських доларів, або й більше (понад 65 ам. дол.) на семестр. Частинні допомоги можуть отримати також потребуючі нестуденти. Від березня 1957 р. КСМ уділив уже понад 280 тис. тайв. дол. (понад 8 тис. ам. дол.) таких допомог для 1.484 особи.

Для заохочування студентів мати гарні і відзначючі осяги, КСМ нагороджує відмінників різного роду медалями, яких є дванадцять родів, кожний з них для окремих випадків і кваліфікацій. Крім цього, кожний рід медалі має три ступені.

Борьба за визволення

Від початку свого існування, КСМ здобув великі осяги. Але з огляду на те, що народ на китайському континенті та інші народи завжди ще знаходяться під залізною контролею советської Росії, китайській молоді залишається ще дуже багато до зроблення, щоб забезпечити остаточну перемогу демократії і волі. З метою при-

спішити знищення спільного ворога всього людства і прискіпити пануванню миру в світі, стає konieczністю нав'язати тісні контакти поміж організаціями молоді у всіх вільних країнах.

Така співпраця частинно існує. Наприклад, КСМ вислав своїх делегатів на Конференцію Студентів Азії (Японія, липень 1953), на Семінар для Лідерів Молоді Південно-східної Азії (Японія, 1953), на Міжнародно Студентську Конференцію (Японія, червень 1954 і липень 1956), на Конференцію Азійської Студентської Унії (Філіппіни, грудень 1954), на Світову Асамблею Мусулманської Молоді (Пакистан, січень 1955), на Світовий Конгрес Університетської Молоді (Аргентина, травень 1955), на Азійський Студентський Форум (Філіппіни, грудень 1955 і грудень 1956) та на Антикомуністичну Конференцію Азійської Молоді (Корея, жовтень 1956).

Крім того, КСМ вислав буз групу своїх членів, у 1955 р., у поїздку до Туреччини, Еспанії і ЗДА. З другого боку, групи молоді з інших країн відвідали Вільний Китай і КСМ займався цими гістьми. У відвідинх були делегації молоді Японії, Філіппін, Кореї, Австралії і Нової Зеландії.

(Подав за The China Youth Corps — Its activities and Aspirations — В. Косик.)

ЖЕРТВОДАВЦІ НА ВИДАВНИЧИЙ ФОНД ЦУ СУМ-У:

1. Під час Восьмого Всеамериканського Здвигу СУМА, який відбувся в днях 5, 6 і 7-го вересня 1959 р. на Оселі СУМА в Елленвіль, переведено одноразову збірку на видавничі цілі Центральної Управи СУМ-у, яка дала 122.50 дол.
  2. Ярослав Куляс (Німеччина), вплатив на видавничий фонд ЦУ СУМ-у — 5 дол.
  3. М. Корнага (ЗДА), вплатив на видавничий фонд 1 дол.
- Всім жертводавцям і збірщикам Центральна Управа СУМ-у складає щиру подяку.

Петро КІЗКО

Голод в Україні

У сіру горнеться кохтину
Мале опухлеє дитя.
І просить в матері: — Крих-
[тину,
Дай крихту хліба для життя.

А мати руки опускає,
Слізьми гіркими заплива.
У хаті й скибочки немає,
Сама ледь-ледь іще жива.

Дитині ж як це передати,
І як, і чим їй допомогти?
Лежать померлі біля хати
І на дорогах — не пройти.

Давно вже й батечка немає,
Пішов на розшуки по хліб.
А мати з сином умирає,
Не ївши хліба двадцять діб.

В дворі похилені тополі,
Над шляхом криче ворон-птах.
В якомусь дивнім дикім колі,
Як привид, ходить чорний жах.

У сіру горнеться кохтину
Мале опухлеє дитя.
І просить в матері: — Крих-
[тину,
Дай крихту хліба для життя...

* * *

Б а й к и

ЛЕВ І ЩУР

Узрівши Лева, Щур сказав:
— Хе-хе, таких я скільки мав!
Я Лева, неначе комарину
Зігну в погибель, у дубину...
Та тільки Лев лиш крок ступ-
[нув,
Щур у діру свою чкурнув.

Побачить, я між нас зумів
Таких відважних-от щурів!

СЛИМАК І ОРЕЛ

Слимак Орла побачив, що летів.
Та й так услід йому повів:
— Яка нікчема! У повітрі
Летіти кожному не хитро.
Ти от, як я, повзти зумій.
Далеко кращий шлях є мій!

Між нами теж є люди чину,
Що славлять шлях свій слима-
[чиний.

ШУЛІКА І КУРЧА

Курча вхопивши молоде,
Шуліка річ таку веде:
— Тебе я, бідне, під опіку
Візьму на все життя, довіку.
В утробі будеш мой жить,
Мене і Господа хвалить.

Позбав нас нині і довіку
Від отакої-от опіки!

14. 10. 1958.

Зелений шум

Отаман з дубового пня поглядає на нових гостей, з-під сивої кубанки двома чорними китицями вирвався чуб, груди важко розносять короткий кошушок з чорним комірцем, побілілі пальці затисли вдвоє зібганий ремінний нагай.

Дужі хлопці їдять його зором.

Привели уповноважених і чекають слова страшного месника, що з Сибіру втік.

Його синок підбіг до першого оцупкуватого: сіра ши-неля й кров'яний орден.

— Дай мені його, батьку! Цей шість неділь сидів у нашому селі, наганом бив матерів, як свої коні розбирали з колгоспу. . .

Отаман ворухнув куточками вуст. Його кров. Росте колій, зразу за ніж хапається. Не вміє ввічливо говорити з столичними партійцями.

— Звідки? — зіскочив отаман з пенька.

— Ленінградець.

— Чого прийшов у цю сторону?

— Земля зовйот.

— Поетично. — Обернувся до повстанців:

— Уповноважений землі хоче. Нагодуйте його, хлопці!

Ленінградця рвонули, а тихоокеанський матрос уже набирав землі в пелену чорної бурки. Не хотів їсти, церемонився, як дівка. Матрос припросив ручкою нагана по зубах; почав ковтати. Земля верталась, не хотіла лізти в його чорну, суху горлянку.

Другий намагався впасти на коліна, хлопці тримали його попід пахви. Отаман звів густі брови.

— А-а-а! Гайсінській портной! »Одногослоно ухвалили виселити«. — Підвів нагаєм підборіддя. — Скільки людей загнав на чужину?

— Хліба шукав, отамане, як ховрак. Дві зустрічні червоні валки викачав. Третьої не доконав. . .

— Хліба йому не пожалуем! — Отаман злетів на пень.

— На роздоріжжя їх, хай люди пізнають! Землі у нас вистачить і хліба доволі. Ми кожного путіловца наго-

дуємо так, що сік на животі виступить і біла муравиця піде з рота!..

Звалили два вилкуваті ясени, спроквола обтинали гілля, підганяли перекладину. Ліс гомонів від повстанського реготу. Гайсинський кравець доїдав відро пшениці й очі його потроху вилазили на лоба. Під глодами доходив путіловець, ригав землею, чорні патьоки слизились по бороді, стікали на груди.

Холодний верховик сіяв дубовим насінням, зривав дикі груші, обламував трусок. В молодняку гупали лісовики, гострі сокири придзвонювали вічному зеленому шумові.

В ж и т а х

Ходила принишклим селом, люди насторожено вилазили з льохів і мовчки дивились на подзьобані кулями стіни, звуглені хати, розвернені стріхи.

У кожного своя жура.

Сестра питає про брата, жінка шукає чоловіка, засмучена дівчина мовчить про нареченого.

До містечка заходила. Вистоювала біля облуплених, цегляних касарень. Виглядала при широких дорогах.

Літають землісті машини з гарматами, зривають їдку куряву. А вона витирає сірі вуста, зупиняє звільнених з полону.

— Брата мого, Юрка Губенка, не стрічали?

— В одному батальйоні були. При першій атаці наші хлопці йшли на їх сторону... Казав: »Усім батальйоном перейдемо і разом рубатимем орду. Прилучаться Кармелківці, встануть Довбудуки...«

— Як стали переходити, почалась стрілянина. Батальйон інтернаціональний...

Вона глянула розпачем, за рукав схопила.

— Убитий?!..

— Не знаю...

— А може в полоні, скажіть? Він же не був комісаром...

— Ато багато серед нас комісарів, дівчино? Ідеш у пекло, бо вогонь за плечима...

Впала на межу... »Як же тобі, матінко, розказати про наше горе?... Я ж не знаю, де ти лежиш. Чи в далеких

холодних лісах, чи при тому березі, де сонце не світить?..«
Ішла полями... Доспілі жита помережані важкими танками, розриті бомбами, столочені бійцями.

А сонце палить, над колоссям срібними нитками грає марево, сірі кібчики сидять на порватих дротах і безжурно причепурюються дзьобами.

Уже четвертий день, як бої перекотились на північ. В житах стремлять рушниці, загнані багнетами в землю, зяють розірвані жерла гармат.

Серед мідних картушів лежить вершник, ніби спить... Скрутився, голову поклав на суху грудку.

Гей, та тут їх ціле кладовище. В житах вирости, в житах і смерть спіткала.

Колоски затоками біжать до левади. На пагорбку, серед жита, стоїть самотня дичка. Стежки до неї протолочені. Найдальший минув грушу, повернув у ярк. Видимо джерела шукав. І не доповз.

Заорав грудьми під межу, простяг руку, затиснувши в кулаці колосок із синьою волошкою.

Стала й зацікавила. Припала до нього, повернула голову, провела долонею по темному лиці, змахнула землю. Не тямлячи себе, пригорщами носила джерельну воду, стужила його, виривала у смерті. Оглядалась дико — кожному прокусила б горлянку! — чи не йдуть закопувати.

З страшною силою розвів повіки, душа ще не вийшла з його дебелих тіла, хоч усе живе чапіло біля нього, чекало смертного паху.

Хапливими, гарячими руками збирала з чола скипіле волосся, нагортала йому земляну подушку під голову.

— Ти житимеш, братіку, житимеш, мученику мій! Хлопці ж тебе виглядають, а ми тримаєм на покутті, замість образів.

Софія НАУМОВИЧ

Що читати ?

Не думайте, юні читачі, що в цьому розділі подаватимемо Вам списки «обов'язкової лектури», щось на зразок тих, за непрочитання яких загрожувало погана оцінка в школі. Якраз навпаки: в ніякій чужій шко-

лі не задаватимуть вам читати книжок, про які мова, бо, поперше, — кожна державна школа зацікавлена в тому, щоб учні читали побільше книжок з державної літератури, а по-друге, — чужі учителі навіть

не знають про книжки, які ми маємо на гадці!

Правда, може вчителі наших шкіл українознавства подавали б вам назви наших книжок та заохотили до читання, — але ж не всі ви ходите до українських шкіл. Зате ж — ми впевнені в цьому — всі ви пильно читаєте ваш журнал «Авангард» і ось тому на його сторінках будемо займатися й вашою домашньою лектурою. При тому, було б дуже корисно нам знати вашу думку про те, які книжки любите ви читати: історичні, пригодницькі, психологічні, прозою, віршем, діялогами (драми), а може сентиментально-любовні, може гумористичні, комічні, чи, навіпаки, — наукові, технічні? Було б добре, якби ви нам писали про ваші книжкові смаки й уподобання, а ми давали б короткі огляди різних книжок, щоб ви могли вже наперед вибрати собі, а вибравши, знати, де купити, чи замовити.

Тепер подаємо навгад короткі огляди двох найновіших книжкових появ.

КНИЖКА ПРО ПІДПІЛЛЯ

С. Мечник: «ПІД ТРЬОМА ОКУПАНТАМИ», спогади українського революціонера-підпільника, накл. Української Видавничої Спілки, Лондон 1958 р. стор. 208, обкл. Славка.

Прочитавши заголовок цієї книжки, хтось міг би подумати, що це якась наукова, «нудна» річ, у якій молода людина не знайде нічого цікавого. А тимчасом, — це спогади учасника підпільної боротьби українського народу проти польського, московсько-більшевицького і німецького окупантів, які читається неначе чудову пригодницьку повість з добре вплетеною любовною історією. Читається її «одним духом», бо дуже хочеться знати, чи зло-

вили большевики героя на границі, чи витримав він тортури й «не писнув ні словечка», і чи, врешті, віднайшов свою Лесю й одружився з нею.

Що попри те автор заціпив трохи наших політиків «старої дати», то це нічого не шкодить! Нам часом теж хочеться критично розглянути деякі сторінки з нашої давньої, чи й найновішої, історії! А в книжці Мечника саме знайдемо багатющий матеріал для цього.

І ще одне: автор, галичанин, побував у час війни в нашій столиці Києві та на Шевченковій могилі в Каневі над Дніпром. Це цікавить вас, правда?

БАДЬОРА ПОЕМА

Леонід Полтава: «НЕСКІНЧЕНИЙ БІЙ», поема присвячена світлій пам'яті гетьмана Івана Мазепи, видання Крайової Управи СУМ-у в Канаді, 1959 р. стор. 16, мистецьке оформлення М. Левицького.

«Не люблю віршів!» — зразу скажуть чи не всі наші читачі. Але подождіть. Зробіть так, як ми зробили в таборі. У поганий, дощевий день сіли собі гуртом і розподілили «ролі»: один читав за «автора», другий за «Мазепу», а решта за «всіх». І що вийшло? Ми не тільки швиденько познайомилися з цією актуальною поемою (про гетьмана Мазепу ж!), але й ствердили одногослосно, що вона дуже «сучасна», дуже бадьора (ох, як не любимо плаксивих віршів про «страждання неньки-України!») й така, що скріплює надію, «Що значить бій в житті народу?» або «Де ділись обри? Де хозари? Де половці?»... (що з нами воювали), питається автор. Про них уже «ні слуху, ні духу», а ми далі існуємо й бо-ремось!

Прочитайте, й самі побачите!

ТЕРМОЯДЕРНА РЕАКЦІЯ

В останніх трьох числах «Авангарду» ми коротко розглянули будову атомів, ув'язнену в них енергію, можливості звільнення цієї енергії і застосування її для людських потреб. Детальніше обговорено перший з двох можливих способів звільнення енергії атомів, а саме через розбиття атомів за допомогою атомних реакторів. В той спосіб здобута енергія вже сьогодні широко застосовується як для воєнних, так і для промислових цілей (атомні бомби, підводні човни, електричний струм тощо).

Сьогодні розглянемо другий спосіб звільнення енергії атомів, який полягає, як уже було згадано у першій нашій статті, на злитті (фузії) атомів, точніше — їхніх ядер. Тому, що така реакція є можлива тільки при високій температурі, називається вона термоядерною реакцією. Найпростішим процесом термоядерної реакції є злиття двох атомів т. зв. важкого водню, що в результаті дає один атом гелію і один вільний нейтрон. Як нам уже відомо, атом водню є найпростішим з усіх відомих атомів і складається з одного протона в ядрі і одного електрона, кружляючого навколо ядра. Ядро атома важкого водню має крім протона ще й один нейтрон. Коли два таких атоми зустрічаються з собою з надзвичайно великою швидкістю, їх ядра зіштовхуються на короткий момент і створюють атом гелію. Атом гелію складається з двох протонів і одного нейтрона в його ядрі і двох кружляючих навколо електронів. Один нейтрон в цьому процесі звільняється і «втікає». Електрична місткість двох окремих атомів водню є набагато більша від такої ж місткості одного атома гелію. Різниця енергій під час реакції злиття виділяється у формі тепла, подібно, як це є з розбиттям атомів.

Трудність термоядерної реакції є в тому, що атоми мусять рухатися з величезною швидкістю, щоб їхні ядра могли злитися разом. Одинокий спосіб для підвищення швидкості руху атомів є через підвищення їх температури. Але для того, щоб досягнути потрібну для злиття атомів швидкість, треба піднести температуру атомів до кількох мільйонів степенів Фаренгейта, то є набагато вище, ніж температура поверхні сонця. Очевидно, що такої, чи навіть приблизної температури атомів неможливо досягнути нормальним способом, нагріваючи їх в печі чи горні, бо жоден із відомих нам матеріалів не витримає би такого тепла і розтопився б. Отже потрібно знайти інший спосіб.

Під цю пору виглядає, що найкращим способом для досягнення відповідної температури атомів є проведення потужного електричного струму через газ важкого водню, замкненого у відповідного розміру металевій трубі. В цьому випадку газ важкого водню відіграє роль електричного провідника і нагрівається до високої температури. Чергова трудність полягає в тому, що одержану температуру важко втримати на довший час, щоб уможливити термоядерну реакцію, про що буде мова нижче. З добрим результатом досліді по цій лінії були зроблені в ЗДА і В. Британії. На початку 1958 р. британські вчені перші проголосили, що їм

вдалося нагріти газ важкого водню до температури 5 мільйонів степенів (Фаренгейта) і вдержати її на протязі частини секунди. Як це досягнуто?

Зроблено це за допомогою апарату названого в скороченні Зета (повна назва — Зеро Енергетичний Термоядерний Апарат). Подібний він формою до великого трансформатора. Найважлишою його частиною є алюмінієва триметрова в промірі труба у формі кола. Трубу заповнюється газом важкого водню, замикається герметично і пропускається електричний струм з трансформатора. Щасливо складається так, що з хвилиною, коли електричний струм починає проходити через газ, автоматично газ починає згущуватись і творить вузьку струю посередині труби, залишаючи цілковиту порожнечу навколо стінки труби. Як відомо з науки про тепло, найкращим ізолятором тепла є якраз порожнеча, бо через неї тепло не може проходити. Ця порожнеча стається тому, що електричний струм витворює магнетичне поле навколо себе, а магнетичні сили діють доосередньо і стискають газ в центр труби. Порожнеча в трубі потрібна для того, щоб тепло не могло дістатися до стінок труби, бо інакше металеві стінки розтопилися б.

До цього місця природа діє в користь науковця. Але з хвилиною, як газ є стиснений в середині труби, постає нова трудність. Газ, через який проходить електричний струм, відразу починає відхилятися з центрального положення в трубі і у формі хвиль відбивається від стінки до стінки. В апараті Зета газ удержується в центральній частині труби, далеко від її стінок, за допомогою додаткових, більших магнетичних сил навколо газової струї. Ці додаткові магнетичні сили одержується в той спосіб, що навколо труби зі зовні намотується звичайні електричні провідники і пропускається через них електричний струм. Коли в той спосіб одержиться відповідно сильне магнетичне поле, відхилення газової струї в середині труби припиняються і газ задержується в її центрі.

Найважливішим досягненням апарату Зета було те, що вдержано газ в центральній позиції так довго і в такій високій температурі (5.000.000° F), що можна було зауважити термоядерну реакцію. Але як можна її зауважити?

На початку ми ствердили, що під час злиття двох атомів важкого водню залишається вільним один нейтрон, який «втікає», тобто не входить до ядра створеного нового елемента гелію. Ці вільні нейтрони продаються цілковито на зовні труби і через їх викриття за допомогою відповідного апарату знаємо, що термоядерна реакція мусіла відбутися в апараті Зета.

Слідуючим кроком, який стоїть перед дослідниками, є піднести температуру газу ще вище, пропускаючи через нього ще потужніший електричний струм. У вищій температурі, вдержаній на довгий період часу, кількість енергії, звільненої під час злиття атомів, тобто під час термоядерної реакції, буде збільшуватися аж доки не перевищить кількості енергії вложеної у формі електричного струму для того, щоб одержати таку високу температуру. Щойно тоді будемо мати певний зиск енергії, яку можна буде перетворити в електричну енергію, як це є в атомних реакторах. Вчені дослідники обчислюють, що для того, щоб одержати відповідну кількість надміру енергії, потрібно піднести температуру газу до приблизно 100.000.000° F.

Отже головними проблемами, які стоять сьогодні перед дослідниками, є нагрівання газу важкого водню до температури понад 100 мільйонів степенів, вдержати таку температуру на довгий час і знайти способи перетворити надмір енергії, яку відстанеться з термоядерної реакції (злиття атомів) в електричний струм. Тяжко ще сьогодні передбачити, як довго треба чекати на побороення всіх тих труднощів — це може тривати ще кілька років. Але навіть тоді, коли головні проблеми будуть розв'язані, багато ще прийдеться перебороти перешкод чисто технічного порядку, щоб вкінці одержати відповідник відомого нам атомного реактора, який полягає на розбитті атомів.

Яка тоді є перевага термоядерної реакції над реакцією розбиття, щоб можна виправдати всі ті надзвичайно коштовні і важкі експерименти? Відповідь лежить у паливі, потрібному для термоядерної реакції. Паливо це одержується із звичайної води. Вода складається з кисню і водню. Приблизно один на 6000 атомів водню є т. зв. важким воднем, або девтерієм, який фактично являється нашим паливом. Важкий водень одержується через процес відділення, а випродукування одного граму коштує всього кілька шилінгів. Енергія, замагазинована в одному грамі важкого водню, рівняється енергії кількох тонн вугілля. Отже це паливо є не тільки дешеве, але рівнож його запас є невичерпний.

Над проблемою термоядерної реакції працюють сьогодні найкращі уми світу і є підстави сподіватися, що вони розв'яжуть її позитивно у відносно недалекому майбутньому.

За англійськими матеріалами подав В. О.

ЧУДЕСА ФЕРИТІВ

Багато хто може не повірити в те, що тут буде розповідатися. Але, почнемо здалека.

... Сталося це в 1110 році до нашої ери. Правитель країни Юе-Чан (так у давнину називався В'єтнам) відрядив до китайського імператора трьох славних послів з білими фазанами. Щасливо пройшовши через незаймані ліси, гори й багатководні ріки, посли прибули в китайську столицю й вручили імператорові подарунки. Коли вони поверталися додому, їх спіткала біда: вони зблудили і після довгих поневірянь повернулися назад до китайського імператора. Довідавшись про таке лихо, китайський імператор подарував послам три колісничі, на яких вони й приїхали до своєї держави. Та й як було не знайти дороги, коли ці чарівні колісничі самі її показували! В передній частині кожної знаходилась маленька фігурка китайця, простягнена рука якого завжди показувала на південь. Фігурка — це був перший компас, що його винайшли китайці. Так людство вперше познайомилося з магнетом.

На початку 19 століття виявлено найтісніший зв'язок між магнетними і електричними явищами. Згодом, використовуючи ці явища, виникли електромашини, трансформатори, електромото-

ри, телефон, телеграф, радіо, телебачення, радар, телемеханіка. Магнети в електриці, як хліб у харчуванні. Вони є головними і основними. Але, виявилось, що магнетні властивості мають тільки чотири метали: залізо, кобальт, нікель та гадоліній. Однак, вони також і дуже добре проводять електричний струм. «Всмоктуючи» частину електричного струму, який ними проходить, ці метали, хоч і стають самі на певний час магнетами, вони рівночасно з тим дуже нагріваються. Друга біда цих металів та, що вони нездатні дуже швидко перемагнічуватися. Якщо, напр., пустити через них струм в одному напрямі, він намагнетить залізо. Коли припинимо на якусь мить цей струм — залізо й далі затримує в собі магнетизм. Але, коли тепер пустимо струм в протилежному напрямі, залізо й далі залишає в собі той магнет, який був перед тим, і лише згодом, під дією протилежного струму — перемагнічується. Ці властивості заліза (швидко не перемагнічуватися) й шкодять дуже для сучасної електротехніки. Отже науковці вирішили шукати інших матеріалів і знайшли їх.

До спеціального млина (який має кулі та вібрує) засипається подрібнена металева брукхта. Млин цю брукхту мелє і за деякий час з нього утворюється дрібнесенький, немов жіночий пудер, пил. Це — напівфабрикат. До пилу потім додають речовину, яка його зліплює (зв'язує) до купи, а з цієї суміші пресують деталі, напр., великі, малі й дуже малесенькі кільця. Ці кільця кладуть до печі, де їх обпалюють при дуже високій температурі. Отже, феритові кільця таким чином виготовлені. Властивість феритових кілець полягає на тому, що вони мають магнетні якості, але не пропускають через себе електричний струм. Вони дуже добре намагнічуються, залишаючись при тому чудовими ізоляторами. Цього якраз і потрібно було науковцям.

Яке ж значення мають такі якості для сучасної техніки? Величезні. Вони здібні творити чуда.

Щоб уявити це значення, порівняймо ферит з пиломоском. Причинімо у сонячний день вікно, залишивши тільки вузьку щілину. В сонячному промені, що проникає через щілину до кімнати, помітимо незчисленну кількість порошинок, що плавають у повітрі. Коли ж урухомити пиломосок, побачимо як пилінки починають стрімко зближатися до його отвору. На місце порошинок, які поглинув пиломосок, із затемнених частин кімнати, приходять нові. Всі вони летять до отвору пиломоска, немов би їх тягне невидимий магнет.

Якщо б подібно до порошинок, можна було побачити радіохвилі, то, поставивши на місце пиломоска малесеньку феритову антену, ми спостерігали б, що радіохвилі з усіх кінців плывуть до згаданої антени. Для техніки це означає, що можна виробляти радіоприймачі, радари та телевізори без антен, а крім того на далеку віддалі можна без дротів передавати потужний струм електрики.

Всім напевно тепер є відомо, що в дуже багатьох країнах світу, зокрема в Америці, Британії, Німеччині, Франції та СРСР, працюють швидкодіючі електронні обчислювальні машини. (Характеристичним є те, що, недовлячись на «прогресивну старшобратерську» техніку в СРСР, першу обчислювальну електромашину винайшли й сконструювали українські науковці в Україні). Сучасні

обчислювальні машини розв'язують найскладніші завдання, керують на виробництві технологічними процесами, роблять переклади з однієї мови на іншу, а навіть засвідчують оригінальність юридичних документів. Кожна з таких машин повинна мати так звану машинову, але велику «пам'ять». Це є механізм, який зберігає в собі різну інформацію, записуючи сам для себе цю інформацію магнетизмом. Крім того, машина повинна «пам'ятати» й програму своєї праці, яку визначає для неї людина: коли й що робити, залежно від одержаних під час обчислень результатів.

Очевидно, машина тим досконаліша, чим досконаліша її запам'ятовуюча система-механізм. Але саме в цьому й лежить вся заковика. Досі для запам'ятування застосовувались в машинах електронно-променеві рурки, або спеціальні магнітні стрічки та барабани. Проте всі ці способи мають дуже великі недоліки. Магнітні стрічки та барабани під час запам'ятування мусять обов'язково механічно рухатись: крутитись або пересуватись. Яка б не була досконала механічна система руху барабанів та стрічок, але вона не спроможна так швидко рухатись, як рухається дровами електрика. Швидкість розповсюдження електричного струму дорівнює швидкості розповсюдження світла — 300 тис. км. на секунду. Якщо маємо, напр., дріт довжиною 600 тис. км. і один його кінець приєднаємо до електричної машини та вмикаємо струм, на другому кінці такого дроту лампа засвітиться за дві секунди, після вмикання струму. Таких механічних машин, які рухалися б з швидкістю 300 тис. км. на секунду сучасна техніка ще не винайшла. В сучасній техніці маємо вже, що колесо може обертатися з швидкістю 500 разів на секунду. Досягнуто навіть і 45 тис. обернень на секунду. Але це все відбувається тільки в лабораторіях, а практичного застосування такі швидкі обернення не мають. Тож в обчислювальних машинах з стрічками та барабанами дію їх та електричного струму можна порівняти з тим самим, що запрягти, напр., черепаху й коня-рисака.

Швидко й безвідмовно працюють електронно-промінні трубки. Але, щоб записати і запам'ятати складні речі, їх потрібно десятки мільйонів, а до того вони працюють тільки тоді, коли мають електричну напругу. Лише на секунду погасло електричне світло — і машина вже все «забула». Інформація збиралася роками, а тепер — починай усе спочатку! Для прикладу скажемо таке: для того, щоб машина за допомогою електронно-проміневих трубок запам'ятала оце число «Авангарду», яке ви тримаєте в руках, потрібно тисячі рурок та таку ж саму кількість лампок. Отже це все для швидких дій сучасної електроніки та атоміки не надається, бо для того, щоб мати складну машину, яка б запам'ятала, напр., 10 книжок, потрібно її збудувати розміром величезного хмародеру. Всю цю складну справу, виявляється, розв'язують ферити. Одержавши в одну мить (мільйонову частину секунди) якусь електричну напругу, вони намагнічуються і «пам'ятають» цю напругу, аж до того часу, доки інша напруга не перемагнітить їх. Це все відбувається лише якусь мить, протягом якої навіть найдосконаліші вимірні приладдя не встигають цю мить зафіксувати.

(За чужою пресою А. М.)

Розкопи в Літурнум коло Неаполя

Влюбленому в старовину мандрівникові легше приходиться порівняти теперішній вигляд околиць Понту із старовинною «Щасливою Кампанією» (Кампанія Фелікс) та «Вогнистими полями» (Campi phloeogroei або phlegraei), де знаходяться Мігелія, Кастель Вольтурно й Приморська Кампанія. 1932 року проведено усюди каналізацію й осушено ґрунти підземними водостоками. Після другої світової війни ще більше вдосконалено осушувальні засоби, так, що на місці давніх малярійних багон усюди цвітуть тепер виноградники й оливкові сади, асфальтовими ж шосе пробігають численні автомашини. Не так було в 19-му і на початку 20-го сторіччя. Ось що писав Льюрой перед 1881 роком:

»Сьогодні Баї, повне насолод дозвілля римських шляхтичів, Пестум з трояндними полями, які так дуже любив Овідій; багата Капуа і Куми, свого часу наймогутніше місто Італії, і Сибарис, найрозкішніше місто, лежать тепер серед застійних і загниваючих вод, в малярійних долинах, де гнила, непридатна земля пожирає більше людей, аніж у силі їх вигодувати».

Не так було на початку другого сторіччя перед Христом, коли по перемозі над картагінцями 202 року позакладали римляни надійні осади з військових теренів у Калябрії та Кампанії. Ще етруски перші поселились в тих околицях, сотнями років систематично осушували ниви і зробили з околиць Неаполю один квітучий сад. Етруски, самніти, ляційці, греки й африканці перемішалися на цій щасливій землі, названій »закутком неба, що впав на землю«. Суміш рас і культур витворила надзвичайно інтересну цивілізацію, залишки якої по сьогодні цікавлять туристів і дослідників старовини. Адже ще в »Одисей« назвав Гомер ці провінції Едемом, »по якого долинах пливають ріки молока«.

В ці околиці прийшов у 194 р. перед Христом славетний Публій Корнелій Сціпіон Африканський. Блискуча була кар'єра цієї людини. Народжений у 235 році, вже 17-літнім юнаком брав участь у бою з картагінцями в Тесіnum, де врятував життя свого батька. Поразка під Каннами сповнила розпукою молодих патриціїв, так що всі хотіли емігрувати. Сціпіон потрапив на снажити їх знову боевим духом. 211 року положення римлян в Іспанії стало настільки критичне, що ніхто вже й не важився брати на себе обов'язків проконсульства в цій країні. 24-річний хлопець Публій Корнелій взяв на себе відповідальність: людя-

ністю й меткістю відвоював серця населення, 209 р. розгромив Газдрубала під Бетулею і до 206 року до остатку підкорив Іспанію. В Римі жде його слава й консульство (205). Три роки пізніше він закладає ветеранські селища в Кампанії та Апулії. Сенат тільки слабо допоміг Сципіонові у трудних боях. В той час квесторував в Африці Катон. Катонів не подобалась Сципіонова амбіція і виставність. От і прискаржує він Сципіона за продажність. Публій Корнелій не зважає на ці затії, лиш зручно приєднує собі нумідійських князиків, два рази в ночі розгромає картагінські військові табори та їх союзника Скифакса, врешті ґрунтовно розбиває самого Ганібала під Замою 202 р. Тріумфом закінчив Сципіон другу Пунійську війну й дістав почесний титул: *Africanus*.

194 р. став вдруге консулом і начальником сенату, але ж цього року почалися його життєві невдачі. Винуватий у цьому і сам Публій Корнелій, бо гордопишною поведінкою наробив собі непотрібно багато знатних ворогів. От вони й оскаржили його в тому, що дався підкупити царем Антіохом і в наслідок того самовільно підписав мировий договір. Сципіон, огірчений запеклістю противників, добровільно покидає Рим та йде на вигнання в Літурнум. Подальше від бурхливого Неаполя і купелевої пляжі Баів проводить він тут десять останніх років свого життя.

В часи Сципіона недалеко від Літурнум тягнулися великі ліси, т. зв. Сільва Гальлінарія, де гніздилися морські опришки. Передання каже, що пірати приходили в Літурнум дякувати переможцеві Ганнібалу за те, що забезпечив все побережжя і саме море від наскоків картагінців. Старий вождь, за звичаєм старовинних римлян, займався хліборобством і городництвом. Той, що своїми походами здивував Європу, Азію й Африку тепер трудолюбиво поганяв воликів, орав і засівав землю і, поганяючи, співав. Увесь час був сповнений гірким жалем до Риму й республіканців. Якось питалися його, чи прагнув би бути похованим у Римі. Вождь рішуче відмовився: «Невдячна вітчизно, — сказав, — навіть костей моїх не матимеш!» (Інграта патрія, не ossa mea kvідем габеас).

В час римської імперії будувались нові урядові палаци в південній Італії. Непосильним трудом рабів звозились туди мармурові плити з Каррари, кришталний сірий вапняк і Граніт з Сходу. В Режджіо і Таренто поволі занепадає грецька мова. Зате вона весь час процвітає в Неаполі, а враз із нею зберігаються усі гелленістичні звичаї. В цьому місті, переємниці слави старовинних Кум, міщани поділяються на фратрії за атенським зразком, римські дуумвіри звуться тут архонтами й едилі — агораномами. На честь Августа встановлено тут старогрецькі ігри, на яких полисувались ретори й поети грецьких шкіл і до 4-го сторіччя по Христі влаштуовувались в Неаполі олімпіади. Нерон звелів урочисто признати собі вінець поета в неапольському театрі. Правда, архітектори будували всюди в Кампанії палаци за римським зразком. Зате фрески й стінні мальовила були часто грецькі, наче б живцем їх перенесли сюди з Атен, Коринту, чи столиці Птолемеїв, Олександрії.

Пройдуть довгі сторіччя, заки грядущі покоління зацікавляться доле багатьох поселень »Щасливої Кампанії«, які здавалося б

запалися у безвість, як ці дзвони з казки, на дно озера: Геркуланум, Ретіна, Оплотне, Помпеї та Стабієс. Ще в 1592 р. неапольські власті потрапили на Помпеї, прокопуючи канал для регуляції річки Сарно. Цей факт, дивним дивом, пройшов зовсім непомічений гуманістами. Приблизно сотку років пізніше копав один пекар із Портічі криницю і попав прямо в середину геркуланського театру. Від 1793 почались наполегливі й пляномірні розкопки Помпеїв, а з 1824 р. появились перші наукові публікації про ті цінні знахідки. 1926 р. в кварталі театрів відкопали 7 кістяків, належних помпейцям, які втікали з своїми самоцвітами. Ще 1763 р. знайшли у віллі Діомеда, поруч інших дорогцінностей, 17 загинулих помпеянок із дітьми. 1830 р. відкрили дім Фавна, де аж 21. 10. 1851 р. знайшли чудову стінну мозаїку з відображенням бою й перемоги Олександра Великого під Арбеллами. Ще 1750 р. відкопали частину т. зв. «помешкання філософа», де 3 листопада 1783 р. віднайшли бібліотеку з 2000-ми звитків папірусу. Після 1828 р. розкопки в Геркуланум ще більш пошвавішали. Після першої і другої світової воєн увага археологів звернулася і на інші знаменитості старовини: блискучі і колись славні віщуннями Куми, розкішну купелеву місцевість старовинного Риму, Баї, пристань ПUTEОЛІ (Пудззолі), куди причалив св. Апостол Павло на александрійському кораблі з написом: **Діоскури** (в 65 р. н. ери). Врешті, директор Помпейського музею в Неаполі, проф. Амадео Маюрі відкопав руїни Літурнум: форум, театр, храми. На жаль, не вдалося йому знайти намогильного пам'ятника доволітнього засланця Літурнум, Сціпіона Африканського. Той, що під Замоком переміг незборного Ганібала, провів тут довгі літа, огірчений на своїх земляків.

З історичних джерел знаємо, що по смерті Сціпіона римляни неначе засоромились своєї невдячності, здвинули на його могилі пам'ятник і доручили самому видатному поетові Еннієві (240-169 перед Христом) зложити Сціпіонові епітафію. І ось які слова казав Енній видовбати на мармурі: »Тут спочиває той, якому віддячити не були спроможні ні земляки, ані вороги, за його славетні подвиги«.

Б. К.

ВІД РЕДАКЦІЇ

З технічних причин продовження статті д-ра М. Філя «Від Переяслава до Конотопу» буде надруковане в наступному числі журналу, за що просимо вибачення в автора і читачів.

АДРЕСИ КРАСВИХ УПРАВ СУМ-у:

Ukrainian Youth Ass'n in Australia
c/o Mr. S. Misko
86 Plumpton Ave.,
Glenroy, Vic., Australia.

“Prosvita” (SUM)
c. Soler 5039
Buenos Aires, Argentina

Sr. Bohdan Bilynskij (SUM)
Rua Piaui, 205 — Ap. 3,
Sao Paulo, Brazil

Sr. Iv. Lytwynowycz (SUM)
a/c V. Kolesnikewicz
Villa Alta, Almacén
Enkarnacion, Paraguay.

З Друкарні Української Видавничої Спілки
в Лондоні

Printed by Ukrainian Publishers Ltd.,
237, Liverpool Rd., London, N.1.